

5000

1955

KOLEDAR

Z A L E T O

1955

Kulturno društvo
Ivan Trinko

KNJIŽNICA - BIBLIOTECA

8393

*Z*RINKOV
KOLEDAR
ZA BENEŠKE SLOVENCE

Z A L E T O

1955

Založba: Rev. Val. Reven in delavci Beneške Slovenije v Belgiji

— Tisk. Budin - Gorica

F
RINKOV

KOLEDAŘ

ZA BENESKÉ SLOVENČE

1955

1955

Prague, The Czechoslovak Republic, 1955

Printed in the Czechoslovak Republic

LETO 1955

je navadno leto, ki se začne in konča s soboto in ima 365 dni ali 52 tednov in 1 dan.

Cerkveno leto se začne prvo adventno nedeljo 27. novembra, *občno* pa začne 1. januarja.

LETNI ČASI

Pomlad se začne 21. marca ob 10. uri in 36 minut.

Poletje se začne 22. junija ob 5. uri in 32 minut.

Jesen se začne 23. septembra ob 20. uri in 42 minut.

Zima se začne 22. decembra ob 16. uri in 12 minut.

PREMAKLJIVI PRAZNIKI

To so prazniki, ki se ravnajo po veliki noči. Ta pa je - po določbi cerkvenega zbora v Niceji l. 325 - na 1. nedeljo po prvi pomladanski luni. Tako je lahko velika noč najprej 22. marca ali v dobi do 25. aprila, torej v razdobju 35 dni. Od premakljivih praznikov so zapovedani: Velika noč 10. aprila, Vnebohod 19. maja, Binkošti 29. maja in sv. Rešnje Telo 9. junija.

NEPREMAKLJIVI PRAZNIKI

Zapovedani so: Novo leto ali Obrezovanje Gospodovo 1. jan.; sv. Trije Kralji ali Razglasenje Gospodovo 6. jan.; sv. Jožef 19. marca; sv. Peter in Pavel 29. jun.; vnebovzetje Marijino 15. avg.; vsi sveti 1. nov.; brezmn. spočetje Device Marije 8. dec.; božič 25. dec.

DRŽAVNI PRAZNIKI

- 11. februarja: Podpis Lateranskega pakta med Vatikanom in Italijo
- 25. aprila: Dan vstaje v severni Italiji
- 2. junija: Proglasitev ital. republike
- 4. novembra: dan zmage.

SONČNI IN LUNINI MRKI V LETU 1955

Pri nas bo viden le delni lunin mrk 29. novembra: Začetek bo od 17. uri 21 minut, konec pa ob 18. uri in 37 minut.

- 1 S Novo leto, Obr. G.)
 2 N Presv. Ime Jezusovo
 3 P Genovefa dev.
 4 T Tit šk., Angela Fol.
 5 S Telesfor m.
 6 Č Sv. Trije kralji
 7 P Valentin (Zdravko) šk.
 8 S Severin op., Teofil ☉
 9 N 1. po razgl., Peter šk.
 10 P Viljem šk., Gregor X.
 11 T Higin p., Pavlin Ogl.
 12 S Alfred op., Arkadij m.
 13 Č Osmina razgl., Veronika
 14 P Hilarij cerk. uč.,
 15 S Pavel pušč., Maver ☾
 16 N 2. po razgl., Marcel p.
 17 P Anton p., Marijan muč.
 18 T Stol sv. Petra v Rimu
 19 S Marij in tov. muč.
 20 Č Fabijan in Sebastijan
 21 P Neža dev., Hilda
 22 S Vincencij in Anastazij
 23 N 3. po razgl., Rajmund
 24 P Timotej šk., Evgenij ☽
 25 T Spreob. sv. Pavla
 26 S Polikarp šk., Pavla
 27 Č Janez Zlatoust c. uč.
 28 P Peter Nolask sp.
 29 S Frančišek Saleski šk.
 30 N 4. po razgl.,
 31 P Janez Bosko sp.)

Sejmi v Slov. Benečiji:

Laze - Sv. Lenart

ZAPISNIK

- 1 T Ignacij škof muč.
 2 S Svečnica (Dar. Gosp.)
 3 Č Blaž škof muč. Oskar
 4 P Andrej Korsini škof
 5 S Agata dev. muč.
 6 N 1. predp., Doroteja
 7 P Romuald o., Teodor ⑦
 8 T Janez iz Mate spozn.
 9 S Ciril Aleksandrijski
 10 Č Sholastika dev., Sótera
 11 P Lurška M. božja
 12 S Benedikt spozn.
 13 N 2. predp., Albuin
 14 P Valentin (Zdravko) ②
 15 T Favstin in Jovita muč.
 16 S Julijana dev. muč.
 17 Č Frančišek Klé muč.
 18 P Simeon šk., Flavijan
 19 S Konrad pušč., Julijan
 20 N 3. predp., Elevation
 21 P Feliks šk., Irena d.
 22 T Pust, Sv. Petra stol ⑧
 23 S Pepelnica, Peter Dam.
 24 Č Matija (Bogdan) ap.
 25 P Valburga devica
 26 S Andrej šk., Viktor
 27 N 1. postna, Gabrijel
 28 P Roman op., Antonija

Viškorša - Hlasta

Petjah

Sv. Lenart

Erbeč - Kravar

Ažla - Ljesa - Črničvrh

Prosnid - Podklap

Utana (ned. po sv. Valentinu) Mernik

Ofjan

Tipana - Brišča

ZAPISNIK

M A R E C

- 1 T Albin šk., Antonina)
 2 S Kv. sr., Neža Praška
 3 Č Kunigunda c., Agapa
 4 P Kv. p., Kazimir sp.
 5 S Kv. sob., Janez Jožef
 6 N 2. postna (Kvat.)
 7 P Tomaž Akvinski c. u.
 8 T Janez od Boga sp. ☺
 9 S Frančiška Rimska vd.
 10 Č 40 mučencev, Makarij
 11 P Sofranij, šk., Kandid
 12 S Gregorij V. papež
 13 N 3. postna, Teodora
 14 P Matilda kr., Pavlina
 15 T Klemen Mar. Hofb. ☾
 16 S Hilarij in Tacijan m.
 17 Č Patricij škof spozn.
 18 P Ciril Jeruzal. c. uč.
 19 S Jožef ženin M. D.
 20 N 4. postna (sredp.)
 21 P Beneoikt opat
 22 T Caharija p., Lea vd.
 23 S Jožef Oriol maš.
 24 Č Gabrijel nadang. ☺
 25 P Oznanjenje M. D.
 26 S Emanuel muč.,
 27 N 5. postna (tiha),
 28 P Janez Kap. sp.
 29 T Ciril diak. muč.
 30 S Janez Klimak opat)
 31 Č Modest krški škof

*Dol. Barnas - Tlpana
Čepletisče*

Črni vrh

ZAPISNIK

- 1 P Hugo škof, Venancij
 2 S Frančišek Pavelski
 3 N 6. postna (cvet.)
 4 P Izidor Sev. c. uč.
 5 T Vincencij Fer. sp.
 6 S Sikst I. papež
 7 Č Vel. četrtek, Herman ☿
 8 P Vel. petek, Albert šk.
 9 S Vel. Sobota, Marija K.
 10 N Velika noč
 Vstajenje Gospodovo
 11 P Vel. poned., Leon V.
 12 T Julij I. p., Lazar trž. m.
 13 S Hermenegild spozn.
 14 Č Justin m., Valerijan ☾
 15 P Anastazija, muč.
 16 S Benedikt Jožef Lab. sp.
 17 N 1. povelik. (bela)
 18 P Apolonij m., Matilda
 19 T Leon IX., Konrad A.
 20 S Konrad Parzhamski sp.
 21 Č Anzelm c. učenik,
 22 P Soter in Gaj m. ☿
 23 S Vojteh (Adalbert) šk.
 24 N 2. povelik., Jurij m.
 25 P Marko ev., Ervin muč.
 26 T Klet, Marcellin
 27 S Peter Kan. c. uč.
 28 Č Pavel od Križa sp.
 29 P Peter muč., Robert ☾
 30 S Katarina Sienska dev.

Landarska jama - Sv. Lenart

Sv. Peter

Dol. Mersin - Ofjan

*Lipa - Rubinjak
Trčmun - Ljesa*

M A J

- 1 N 3. povel., Filip in Jak.
 2 P Atanazij c. uč.
 3 T Najdenje sv. križa
 4 S Florijan (Cvetko) muč.
 5 Č Pij V. p., Irenej šk.
 6 P Janez Ev. pred lat. v. ☉
 7 S Stanislav šk., Gizela
 8 N 4. povel., P. Mihaela
 9 P Gregorij Nacijanski šk.
 10 T Antonin šk., Izidor
 11 S Sigismund kr. m.
 12 Č Pankracij in tov. muč.
 13 P Servacij šk., Robert
 14 S Bonifacij muč., Justa
 15 N 5. povel., Izidor N. ☉
 16 P Janez Nep. muč.
 17 T Pashal Bajlonski
 18 S Venancij šk., Erik kr.
 19 Č Vnebohod Gosp.
 20 P Bernardin Sienski
 21 S Feliks Kantališki sp. ☉
 22 N 6. povel. (križeva)
 23 P Janez de Rossi sp.
 24 T Marija Pom. krist.
 25 S Gregorij VII. p. Urban
 26 Č Filip Neri sp.
 27 P Beda Čast. c. uč.
 28 S Avguštin škof ☾
 29 N Binkošti, P. sv. Duha
 30 P Feliks I. p., Ivana O.
 31 T Angela d., Kancijan

Tipana

Matajur - Dreka - Srednje

Dol. Brnas - Štoblank - Srednje

Kravar

Laze - Kosca

Vrh - Ažla - Ljesa - Brisča - Čepletišče

Dol. Mersin - Viškorša

ZAPISNIK

- 1 S Kvatr. sr., Fortunat sp.
 2 Č Marcellin m., Peter
 3 P Kvat. petek, Klotilda
 4 S Kvat. sobota, Frančišek
 5 N 1. pob. Pr. Trojica ☉
 6 P Norbert sp., Bertr.
 7 T Robert, Baptista Varani
 8 S Medard šk., Viktorin
 9 Č Presv. Rešnje Telo
 Primož in Felicijan
 10 P Marjeta kraljica
 11 S Barnaba ap., Feliks
 12 N 2. pobink., Janez Fak.
 13 P Anton Pad. c. uč ☾
 14 T Bazilij c. uč., Elizej
 15 S Vid in tovariši muč.
 16 Č Frančišek R. sp.
 17 P Presv. Srce Jez., Adolf
 18 S Efreim Sir. c. uč., Marko
 19 N 3. pobink., Gervazij
 20 P Silverij p., Florent. ●
 21 T Alojzij (Vekoslav)
 22 S Pavlin Nolanski sp.
 23 Č Agripina d. m.
 24 P Rojstvo Janeza Krstuika
 25 S Viljem op., Henrik
 26 N 4. pobink., Janez in P.
 27 P Ema (Hema) Krška ☽
 28 T Irenej spozn., Leon
 29 S Peter in Pavel ap.
 30 Č Spomin sv. Pavla

Sv. Kvirin

Klenjé

Kravar

*Gor. Mjersa - Gor. Mersin -
Ronac
Laze - Oborča*

*Čenebola - Platišča - Lan-
darska jama - Trčmun -
Gor. Trbj - Prapotno*

Topolovo

Tjeja - Šemp. - Podcerk.

ZAPISNIK

- 1 P Presv. Rešnja Kri
 2 S Obiskov. Marije Device
 3 N 5. pobink. Leon II. p.
 4 P Urh škof, Berta dev. Ⓜ
 5 T Ciril in Metod Ⓜ
 6 S Izaija pr., Bogomila
 7 Č Vilibald škof
 8 P Evgenij III. p., Elizabeta
 9 S Nikolaj in tovariši
 10 N 6. pobink., Amalija d.
 11 P Pij I. p., Olga kn.
 12 T Mohor in Fortunat Ⓜ
 13 S Anaklet papež, muč.
 14 Č Bonaventura škof
 15 P Henrik II., cesar
 16 S Karmelska M. božja
 17 N 7. pobink., Aleš sp.
 18 P Kamil Lelijski
 19 T Vincencij Pav. sp. Ⓜ
 20 S Marjeta d., Hieronim
 21 Č Prakseda d., Angelina
 22 P Marija Magdalena
 23 S Apolinarij šk., muč.
 24 N 8. pobink., Kunigunda
 25 P Jakob (Rado) ap.
 26 T Ana, mati D. Marije Ⓜ
 27 S Pantaleon m., Rudolf
 28 Č Nazarij in tov., Viktor
 29 P Marta d., Feliks
 30 S Abdon in Senen muč.
 31 N 9. pobink., Ignacij

Ronac

*Srženta - Sovodnja - Vrh -
Čela - Prosnid*

Ronac - Hlasta - Maržarola

Oblica

Ažla - Bijača

Dol. Trbj - Subid

ZAPISNIK

- 1 P Vezi Petra ap.
 2 T Porcijunkula, Alfonz L.
 3 S Najdenje Štefana m. ☺
 4 Č Dominik (Vladimil)
 5 P Marija Snežna
 6 S Gosp. spremljenje
 7 N 10. pobink., Kajetan
 8 P Cirijak, Larg in Smar.
 9 T Janez M. Vianej sp.
 10 S Lavrencij muč., Pavla
 11 Č Tiburcij muč., Suz. ☾
 12 P Klara dev., Hilarija
 13 S Hipolit in Kasijan m.
 14 N 11. pob., Evzebij sp.
 15 P Vnebovzetje Mar. D.
 16 T Joahim oče Dev. Mar.
 17 S Hijacint spoz. ☼
 18 Č Helena (Jelena) ces.
 19 P Janez Eudes spozn.
 20 S Bernard, opat,
 21 N 12. pob., Ivana Fr.
 22 P Brezm. Srce Mar.
 23 T Filip Benicij sp.
 24 S Jernej ap., Ptolomej
 25 Č Ludovik kr, Patr. ☽
 26 P Cefirin p. muč.
 27 S Jožef Kalasancij sp.
 28 N 13. pobink., Auguštín
 29 P Obglavljenje Janeza K.
 30 T Roza iz Lime d.
 31 S Rajmund (Rajko) sp.

Špjetar
Mersin

Lipa - Mažarola - Prosnid

Mersin

Sv. Lenart - Crnivrh - Dol.
Brnas - Staragora - Dreka -
Srednje - Fojda - Brisča

Laze - Strmica - Čedad

Dol. Brnas - Hlasta - Čjubic
Petjah - Obliča - Ažla

Brca

Landar - Kravar - Podcer-
kev - Platisča

- 1 Č Egidij (Ilij) opat
 2 P Štefan kr., Maksima ☿
 3 S Evfemija, Doroteja d.
 4 N 14. pob. (angelska)
 Rozalija (Zalka)
 5 P Lavrencij Justinijan, šk.
 6 T Caharija pr, Petronij
 7 S Marko in tov. muč.
 8 Č Rojstvo Marije Dev. ☾
 9 P Gorgonij m., Peter ☾
 10 S Nikolaj Tolentinski
 11 N 15. pob., Prot in Hijac.
 12 P Ime Marijino, Gvido sp.
 13 T Notburga d., Filip m.
 14 S Povišanje sv. križa
 15 Č Marija 7 žalosti
 16 P Kornelij papež muč. ☿
 17 S Franč. rane, Lambert
 18 N 16. pob. Jožef Kup.
 19 P Januarij šk., in tov.
 20 T Evstahij in tovariši m.
 21 S Kvat. sr., Matej ap.
 22 Č Tomaž Vilanovski sp.
 23 P Kvat. petek, Lin p.
 24 S Kvat. Sobota ☾
 25 N 15. pob., Nikolaj iz F.
 26 P Ciprijan in Justina m.
 27 T Kozma in Damijan
 28 S Venceslav kr., Ljoba
 29 Č Mihael, nadangel
 30 P Hijeronim (Jerko) c. uč.

Kosca - Žabnice

Brca

*Dol. Brnas - Čeneboia - Što-
blank*

Laze - Senčjur

Erbeč

Landar

*Brezje - Viškorša - Topolo-
vo - Peknjé*

ZAPISNÍK

- 1 S Remigij škof, Janez ☽
 2 N 18. pob., (ročnoven.)
 3 P Terezija Det. Jez.
 4 T Frančišek Asiški sp.
 5 S Placid in tov. m.
 6 Č Brunon sp., Marija Fr.
 7 P Marija kr. rož. venca
 8 S Brigita vd., Simeon ☾
 9 N 19 pob., (žegnanj.)
 10 P Frančišek Borgia sp.
 11 T Materinstvo M. b.
 12 S Maksimilijan šk.
 13 Č Edvard kralj
 14 P Kalist p. muč., Just šk.
 15 S Terezija dev., Avr. ☽
 16 N 20. pob., Hedviga
 17 P Marjeta Marija Alakok
 18 T Luka evang., Julijan
 19 S Peter Alkantarski sp.
 20 Č Janez Kancij spozn.
 21 P Uršula in tov. muč.
 22 S Kordula muč., Filip šk.
 23 N 21. pob. (misijonska)
 24 P Rafael nadangel ☽
 25 T Krizant in Darija m.
 26 S Evarist papež
 27 Č Frumencij šk., Antonija
 28 P Simon in Juda ap.
 29 S Narcis škof, Ida dev.
 30 N 22. pob., Kristus Kralj
 31 P Volbenk šk., Krištof ☽

*Špjetar - Sv. Lenart - Dreka -
Prosnid - Prešnje*

Utana - Ljesa - Podklap

Ronac - Lipa

Štoblank - Landar

ZAPISNIK

- 1 T Vsi sveti
 2 S Spomin vernih duš
 3 Č Viktorin šk., Hubert
 4 P Karel Bor. šk., Vital
 5 S Caharija in Elizabeta
 6 N 23. pob., Lenart (C
 7 P Janez Gabrijel P. m.
 8 T Osmina vseh svetih
 9 S Teodor (Božidar) m.
 10 Č Andrej Avelinski sp.
 11 P Martin (Davorin) šk.
 12 S Martin papež, muč,
 13 N 24. pob., Stanislav (M
 14 P Jozafat Kuncević
 15 T Leopold, sp., Albert
 16 S Jedert d., Otmar op.
 17 Č Gregorij Čudodelnik
 18 P Posv. bazilike sv. Petra
 19 S Elizabeta kr. vd.
 20 N 25. pob., Feliks Val.
 21 P Darovanje Marije D. (M
 22 T Cecilia dev. muč.
 23 S Klemen (Milivoj), p.
 24 Č Janez od Križa sp.
 25 P Katarina dev., muč.
 26 S Silvester op., Peter A.
 27 N 1. adv., Virgilij šk.
 28 P Gregorij III., Jakob
 29 T Saturnin šk., muč. (M
 30 S Andrej ap., Justina

Šentlenart - Prosnid - Ronac

Gor. Brnas

Erbeč - Strmica - Kravar

ZAPISNIK

DECEMBER

- 1 C Marijan muč., Edmund
 2 P Bibijana dev., muč.
 3 S Frančišek Ksav. sp.
 4 N 2. adv., Peter Kriz.
 5 P Saba op., Krispin
 6 T Nikolaj (Miklavž) ☾
 7 S Ambrozij šk.
 8 Č Brezov. spoč. Dev. Mar.
 9 P Peter Furljé sp.
 10 S Melkijad p.
 11 N 3. adv., Damaz p.
 12 P Aleksander m.
 13 T Lucija dev. m., Otilija
 14 S Kvat. s., Konrad sp. ☽
 15 Č Kristina dev., Valer.
 16 P Kvat. p., Evzebij šk.
 17 S Kvat. s., Lazar šk.
 18 N 4. adv., (Kvat.) Grac.
 19 P Urban V. p., Fausta
 20 T Evgenij in Makarij m.
 21 S Tomaž ap., Severin šk.
 22 Č Demitrij muč., Flor ☽
 23 P Viktorija (Zmagosl.) ☽
 24 S Sv. večer, Adam in Eva
 25 N Božič, Rojstvo G.
 26 P Štefan prvi muč.
 27 T Janez Evangelist ap.
 28 S Nedolžni otročiči
 29 Č Tomaž šk. m., David ☽
 30 P Evgenij škof, Liberij
 31 S Silvester p., Melanija

*Jajnik - Ofljan - Srženta -
 Štoblank
 Ažla - Oblica - Tipana*

*Kravar - Brca - Hlasta
 Utana*

Sovodnja - Kodromac

Landar

ZAPISNIK

† Msgr. IVAN TRINKO
kot 92-letnik

O zemljica . . .

(V spomin pok. msgr. Ivanu Trinku)

*Ob Teru in Nadiži zemlja joče —
moreča nanjo legla je tišina . . .
Kot mračen gost brezmejna je praznina
se vsělila v ponižne, revne kočé . . .*

*Ozira Matajur se po dolini —
vanj strah zarezal brazde je globoke:
»O, zemljica, kdo tvoje bo otroke
učil odslej v besedi materini?«*

*Na griču nad Trčmunom grob očeta
sirote druží, nemo jih vprašuje,
li so za dom ostala srca vneta . . .*

*Nad njimi duh njegov spokojno čuje
in lepših dni ponižanim obeta.
V objemu božjem jim bodočnost kuje . . .*

LJUBKA ŠORLI

† PROFESOR MONSIGNOR IVAN TRINKO

ZMAGOSLAVNA POT V VEČNOST

V popoldanskih urah v soboto 26. junija 1954. je veliki zvon cerkve sv. Ivana na trčmunskem hribu zelo dolgo in milo zvonil »po duši« naj-večjemu možu tisočletne zgodovine Beneške Slovenije. Slišali so ga v Matajuru, v Strmici, v Gorenjem Brnasu, v Savodnijah itd. in eden za drugim so zvonovi vseh vasi, kjer je slovenski duhovnik, ponovili »žalostinko« trčmunskih zvonov in naznanili vsem beneškim Slovencem, da je umrl njih široko poznani in spoštovani msgr. prof. Ivan Trinko.

Po velikem in dolgem neurju je kristalno jasno nebò v sredo 30. junija pozdravilo ogromno množico pred skromnim, a lepim domom Ivana Trinka v Trčmunu. Vsa Benečija se je zbrala, da bi ga spremljala na njegovi zadnji poti proti pokopališču na trčmunskem hribu, pod mogočnim Matajurom. Prišla so številna zastopstva iz Furlanije, Gorice, Trsta in iz Koroške.

Žalostni sprevod se je razvil ob 10. uri, potem ko je mogočni pevski zbor zapel pretresljivo žalostinko »Vigred se povrne«. Pogreb je vodil rektor videmskega velikega semenišča

msgr. Fino Fantini z asistenco gg. župnikov J. Kramerja in P. Černoja.

Krsto so nosili beneško-slovenski duhovniki. Duhovnikov smo našli točno 83, med katerimi 12 kanonikov in monsignorjev in vse beneške duhovnike. Tudi 83-letni kanonik Petričič je prišel iz Čedadada.

Mimo dolge vrste lepih šopkov in vencev, med katerimi tudi venci Videmske prefekture, videmske province, sovodnjske občine itd., je sprevod došel na vrh in vkorakal v cerkev šelé ob 11. uri.

Sv. mašo je daroval za pokojnika monsignor Fantini ob asistenci veleč. videmskega pomožnega škofa Jožefa Cicuttinija. Liturgično petje so lepo izvajali slovenski bogoslovci videmskega semenišča.

V cerkvi je po maši prvi govoril bivši rektor semenišča, stari kanonik Alojzij Venturini v italijanščini. Njegove besede so bile prežete z veliko ljubeznijo in globokim spoštovanjem učenca do profesorja. Saj je Trinko z čez 50-letnim poukom vzgojil na tisoče duhovnikov, med njimi že stare duhovnike, škofo itd. Msgr. Venturiniju so med govorom silile solze in mu je pojemal glas od ginjenosti. Pred govorom je prebral priznalno pismo videmskega starega nadškofa, vlč. Nogare.

MOLITVE OB KRSTI NA POKOPALIŠČU

Za msgr. Venturinijem je spregovoril v slovenskem jeziku, preč. g. Mazora, ki se je tako poslovil od pokojnika:

»Najlepša zvezda, ki je sijala na beneškem nebu, je dokončala sijajno pot.

Msgr. Trinko je bil vse svoje življenje zvest Bogu in narodu. Kot duhovnik je bil kristalno čist, da mu noben sovražnik ni mogel do živega. Kot človek tako blag in krotak kakor jagnje, pa tudi silen in nevstrašen kakor lev, ko je branil pravice trpinov in siromakov iz ljubljene Beneške Slovenije, o katerih je pred 50 leti zapisal: »Tukaj živijo z dušo in telesom privezani, vsemu svetu nepoznani, od nikogar spoštovani, že nad tisoč let moji ubogi bratje in sestre ter se mučijo dan za dnevom, leto za letom.«

Še lepše je povedal v pesmi:

O ti zemlja rodna,
zemlja bedna, mala,
ki te milost božja,
meni v last je dala.
Kakršna si koli,
moja si brez kraja,
dokler se s telesom
duša moja spaja,«

»Nič čudnega, da je želel pokojnik gledati na rodni zemlji večerno zarjo svojega življenja ter nekoč počivati v njenem krilu. Tvoja želja je danes izpolnjena. Tvoje veliko srcé bo zdaj leglo v hladno domačo zemljo. Različne misli in čustva se mešajo v naših srcih ob odprtem grobu, pred vsem pa misli hvaležnosti in čustva žalosti. Hvala ti za vse zaklade srca in duha, ki si nam jih dal:

»Ti branil si nam sveto pravo,
z duha orožjem žive dni,
Ti Slavi si ovenčal glavo,
zato ves dom te zdaj slavi.«

»Od blizu in od daleč roma danes k tebi domovina. Ob tvojem odprtem grabu se danes srečujemo sinovi iste matere, morda različnih nazorov, toda edini v hvaležnosti in ljubezni do Tebe, edini v globoki žalosti.

»Le jokaj, beneška zemlja, ker nehalo je biti srcé tvojega največjega sina. Le skloni se domovina v nemi žalosti, ker si izgubila prelep biser. Le tecite svetle solzé ljubezni na grob klicarja našega trpljenja in pokažite vsem ljudem žalost in bolečine ter povejte vsemu svetu, da ljubezn ne mine na robu groba, ampak raste in cvete v daljno večnost.

Zbogom, mons. Trinko! Počivaj v domači zemlji. Tvoj duh pa naj prosi svojega Odreše-

*nika, da bi tvoja ljubljena Beneška Slovenija,
Tvoja draga domovina dvignila kvišku od trp-
ljenja poveličani obraz!«*

Za pretresljivim govorom g. Mazore, se je domači župnik preč. Jožef Kjačič v italijanščini in slovenščini zahvalil raznim oblastvom in ustanovam ter vsem udeležencem pogreba.

Nato so pevci na koru zapeli »Nad zvezdami« in po petju je velečastiti škof zapel »Liberate me Domine« in blagoslovil krsto.

Po blagoslovu krste, so jo duhovniki prenesli na bližnje pokopališče, ki je že bilo nabito polno pogrebecev; še na bližnja drevesa so nekateri splezali.

Po končanih mrtvaških molitvah, so se pri odprtem grobu poslovili od Trinka zastopniki raznih ustanov, organizacij, listov in strank.

Prvi je spregovoril predsednik videmskega Deželnega zbora dr. Avgustin Candolini. Za njim se je poslovil v imenu S.K.S.Z. dr. Josip Bitežnik iz Gorice in poudaril, da se je Trémun po Trinkovi zaslugi neločljivo spojil z Vrsnom, rodno vasjo Simona Gregorčiča, in z Vrbo, rojstnim krajem Franca Prešerna, da je Trinko ponos Beneške Slovenije in obenem eden največjih sinov slovenskega naroda in majke Slave.

Za dokt. Bitežnikom se je v lepem domačem narečju poslovil od pokojnika mladi beneški Slovenec. Zatem je spregovoril pisatelj in profesor dr. Andrej Budal iz Trsta in za njim sta govorila še predsednik Demokratske zvez advokat dr. Josip Agneletto, tudi iz Trsta, in v imenu goriškega Akademskega kluba profesor Slavko Bratina.

Ob sklepu je pevski zbor zapel večno lepo žalostinko »Blagor mu, ki se spočije«. Vse ljudstvo je do zadnjega vzdržalo pri grobišču in s solznimi očmi poslušalo vse govore, ki so trajali do ene popoldan. Tudi sonce je sočustvovalo z žalostnim ljudstvom; ravno ko so s slovensko zemljo pokrivali krsto, je bilo sonce v popolnem mrku in je nastalo mračno kakor na Kalvariji, ko je Kristus umrl.

Na grob so naložili cel kup vencev, okoli katerih so domačini še dolgo klečali in molili. Taka je bila zmagoslavna pot v večnost našega Trinka. Iz neba bo čuval svoje ljubljene beneške Slovence!

TRINKOVA ROJSTNA VAS

Skromna vasica Trčmun je obešena na strmini izrazitega obronka Matajura, 660 metrov nad morjem, v katero se pride po strmih stezah iz Sovodnjiske doline. Farna cerkev sv. Ivana

TRČMUN POD MATAJURJEM

Krstnika je kak četrt ure hoje nad vasjo, na vrhu hriba. Farno pokopališče je tik pred cerkvijo. Pod trčmunsko vikarijo spadajo še precej oddaljene vasice Jeronišče (355 m), Polava (512 m), Gabrovec (496 m), Cepletišče (670 m) in Mašera (761 m), ki so povezane s farno

cerkvijo le po strmih stezah. - Vikarija šteje skupno okoli 1000 duš in je zelo naporna za duhovnega pastirja. V eno uro oddaljenih Cepletiščah je lepa podružnica Sv. Križa, pri kateri mora vikar čitati o praznikih še eno sv. mašo.

Trčmun leži nad podzemsko jamo, na tako zvani »Veliki jami«, ki jo je odkril Trinko sam, a jo je opisal beneški Slovenec, Trinkov prijatelj, prof. Franc Muzoni, znamenit geograf in predsednik videmskega znanstvenega liceja, v brošuri »La Velika jama«. V prazgodovinski dobi je služila ta jama za stanovanje prebivalcev.

TRINKOV ROD

Trinkov rod izvira iz Cepletišč, od koder je na Trčmun prišel Trinko Štefan, rojen leta 1735. Družini pravijo »pri Pjernovih« po Trinkovem starem očetu (nonotu), ki se je imenoval Peter in je umrl leta 1861. Domačija stoji med domovi Petričiča, Vogriča in Gošnjaka v spodnjem Trčmunu.

Tu se je 25. januarja 1863 rodil Ivan Trinko. Krščen je bil v Sv. Petru Slovenov, kamor je spadala trčmunska kaplanija. Dali so mu ime Ivan Zlatoust.

Trinkov oče je bil Anton, ki je umrl leta 1903, mati pa Marija Golob, umrla leta 1904. Ivan je imel še brata Valentina in 3 sestre: Marijo, Terezijo in Katarino. Terezija je bila pri nunah v Bresciji in je tam umrla. Imel je 8 vnukov: Alojzijo, Marijo, Marijo II., Mohora, Valèntina, Jožefa, Ivana in Cirila, rojenega leta 1904 in ki je še živ. Pravnuki so trije, in sicer od Valentina: Kristina, Valentin in Anton. Valentin se je oženil leta 1954.

ŠOLANJE

Mali Ivan je z osmimi leti pričel obiskovati ljudsko šolo - seveda italijansko - v Jelini pod Trémunom. Učiteljica mu je bila beneška Slovenka Roza Koren. Za kaplana je bil takrat na Trémunu preč. Valentin Domenis iz Tarpecove družine pri Sv. Petru, ki je služboval na Trémunu nič manj kot celih 54 let in je umrl pri Trapecih 95 let star.

Ta je pregovoril Trinkovega očeta Tonaca, da je po končanem tretjem letu domače ljudske šole poslal zelo nadarjenega Ivana v čedajsko šolo. Ni šlo lahko. V Čedadu so se upirali njegovemu vpisu, vendar ga je njegov učitelj - Jožef Dorli - podprl in sprejel za eno leto. Na čedajski šoli se je Trinko takò izkazal, da je bil odlikovan z zlato svetinjo.

»Tarčmunski puobič«, ki je bil prekosil vse čedajske »puobiče« se ni hotel povrniti kot navadni pastir na trčmunške planine, ker je čutil božji glas, ki ga je vabil na drugo pašo. Staršem, ki so ga hoteli domov, češ da je doma revščina, je povedal, da bo zanj skrbela »božja Previdnost« in jih je pregovoril, da so ga pu-

IVAN TRINKO BOGOSLOVEC

stili v videmsko semenišče. Tam je dovršil 5 razredov notranje gimnazije, vedno z odliko. V liceju se je takò odlikoval, zlasti v filozofskih vedah, da je preskočil eno licejsko leto, nakar je stopil v bogoslovje in je po štirih letih teologije, dné 21. junija 1886 zapel novo mašo na Trémunu. Ta je bil najlepši dan njegovega življenja še posebno zato, ker so ga počastili na novomašnih »ojceti« s slovenskimi pesmi, izmed katerih je bilo troje v Vidmu tiskanih.

POSTANE SLOVENSKI PISATELJ IN PÉSNIK

Trinko je sam pripovedoval, kako se je seznanil prvič s slovensko književnostjo in kako je obstal, ko je v prvem licejskem letu dobil slučajno v roke prvo slovensko tiskano knjigo in s tem izvedel, da imajo tudi Slovenci knjige, kakor drugi izobraženi narodi. Nadarjenega mladeniča je to tako navdušilo, da je sklenil temeljito naučiti se svojega materinega jezika. Sam je pravil, koliko truda ga je stalo (v šestem razredu), predno se je naučil, brez učitelja, brez slovnice, brez slovarja »malce slovensčine« in sicer skrivaj in večinoma po noči. Takò je Trinko postal slovenski pisatelj in pesnik. Kot pesnik je nastopil prvokrat javno v

»Ljubljanskem Zvonu« l. 1885, pod psejdonimom »Zamejski«, s »Pesmi beneškega Slovenca«. Že l. 1884 je poslal Trinko kot bogoslovec »Narodne stvari« v Ljubljanski Zvon«, l. 1889 pa »Presenečenje, Vizija in Vzdihi«.

Leta 1897. je izšla zbirka njegovih »Poezije« v Gorici, v Gabrščekovi »Slovanski knjižnici«, snopič 60-61. Med temi je klasično dovršena

IVAN TRINKO NOVOMAŠNIK

»Pad Ogleja«, Pesnikov značaj se najbolj spozna iz njegovih »vizij« (Ljubljanski Zvon 1889) in iz pesmi »Razpršeno listje«. Skoro iz vseh njegovih pesmi zveni žalostno-melanholični ton. Pa tudi v pesimizmu je Trinko pravi pesnik, poln moške trdnosti, in vzvišenih, krepkih zasnov. Poleg svoje zbirke je izdal še več krajših prigradnic, n. pr. odo Jeleni Črnogorski, k poroki Muzoni-Veliščič, itd.

Prestavil je na italijanski jezik Rutarjeve »Slovenske naselbine na Furlanskem«, Stritarjevega »Mirodolskega«, Tolstojevo legendo »Kjer je usmiljenje je Bog«, itd.

TRINKO FILOZOF IN ZNANSTVENIK

Vodstvo videmskega seminarja ni dopustilo, da bi novomašnik Trinko bil poslan na deželo, ampak ga je pridržalo v seminarju in imenovalo za profesorja matematike in prirodoslovja na gimnaziji. Leta 1890 je bil imenovan za profesorja filozofije na liceju in to je ostal do svojega 80tega leta.

Trinko se ni poglobil samo v filozofskih vedah, tako, da je postal eden izmed najbolj čislanih tomistov Italije, ampak je izrabil vse svoje talente in se poglobil še v matematiko, prirodoslovje, znanstvo, likovno umetnost, glasbo, v arhitekturo, v prevajanje, v kritiko in

še posebno v grško, latinsko, italijansko, slovensko in druge slovanske literature in pesništvo itd. Trinkova vsestranska osebnost je močno dvignila kulturno raven in ugled videmskega semenišča. Vzgojil je cele rodove furlanskih in slovenskih duhovnikov, ki so kulturno nadkriljevali duhovnike ostale Italije. Četudi se ni maral eksponirati izven semenišča, vendar je prodrla njegova čast tudi v svet. Pred prvo svetovno vojno, v framasonski in antiklerikalni Italiji ni imel noben duhovnik dostpa niti v znanstvene in kulturne ustanove; Trinko pa je bil povabljen in je postal najuglednejši član videmske »Akademije znanosti in umetnosti«. On je kot prvi in edini duhovnik v Italiji bil imenovan za svetovaleca deželnega odbora. Visok je postal njegov ugled pri vseh italijanskih znanstvenikih, umetnikih in drugih učenjakih: zbor njegovih častilcev je vedno bolj rasel in se raztegnil tudi v inozemstvo. Vsi krogi so ga želeli pritegniti k sebi, da bi dvignili ugled svojih ustanov. Njegova močnatost, učenost in še posebno njegova prirojena ponižnost je vsem imponirala. »Katoliška banka« ga je imenovala za svojega svetovaleca. Sveti oče Pij X. ga je imenoval za svojega častnega »komornika« (camerirere segreto); videmski metropolitanski kapitel za »častnega kanonika«; nadškofija za člana cerkvene umetnosti itd. Od leta 1902 do

leta 1940 je bil tudi duhovni vodja in ravnatelj zavoda »Nobile Collegio delle Dimesse« v Vidmu, ki je bil ustanovljen leta 1576. in ima internat s srednjimi šolami. Trinko si ni nikoli privoščil prostega časa, razen tričetrt ure sprehoda proti večeru. Luč njegove delavne sobe je ugasnila šele blizu polnoči. Njegovo neumorno però se je nenehoma sukalo in pisalo knjige, znanstvene članke, razprave itd. V njegovi pisarni so bili celi kupi knjig in znanstvenih revij v raznih jezikih. Piše, komponira, riše itd. Na videmski razstavi likovnih umetnikov l. 1911, so bili njegovi akvareli in njegove perorisbe nagrajene in objavljene. Nihče ni pisal o beneških Slovencih, ne da bi se poprej posvetoval s Trinkom, tako Simon Rutar, Bauduin de Courtenay in mnogi drugi jezikoslovci, raziskovalci, pisatelji.

On je seznanil Italijane s slovensko in slovansko literaturo. Kritiki ga radi primerjajo z dalmatinskim pisateljem Nicolò Tommaseo, ker oba v svoji plemenitosti zbližujeta sprte sosedne narode. »Grammatica della lingua slovena« piše v uvodu: »Severni in Južni Slovani vzbujajo pozornost celega sveta zaradi bogastva njihovih idej«.

V takem duhu je leta 1939 potom Akademiskega instituta v Vidmu izdal »Politično, literarno in artistično zgodovino Italije«.

Msgr. IVAN TRINKO
na sprehodu - z dvema palicama

V vsakem oziru je bil Trinko velik znanstvenik in kot takega so ga poznali tudi Italijani, zlasti pa Furlani. Ob njegovi zlati maši l. 1936 mu je priznani furlanski pesnik Zanetto (Ivan Schiff) posvetil dolgo in lepo pesem, v kateri opeva njegovo izvanredno osebnost in ga imenuje »gloria nostra = naša čast«, poveljuje ga:

*»Scrittore ed accademico
il nome suo si spande
oltre che in Friuli e in Slavia,
anche in remote lande.«*

Ob njegovi smrti je dnevnik »Gazzettino« pisal, da »je s Trinkovim imenom povezano pol stoletja zgodovine in kulture«.

Pri vseh svojih časteh, pri vsem svojem snovanju, v vsem svojem žitju in bitju je bila Trinkova glavna vodilna črta in misel: Beneška Slovenija!

Visoka, ravna častitljiva Trinkova postava, ki se ni upognila niti v skrajni starosti, nas je spominjala na svetopisemske očake in obenem na dostojanstvene gospodarje naših kmetij, katerih stopinja razodeva, da se zavedajo svoje veljave, ki vedò kaj so domu dali in kaj so od njega prejeli. Njegova beseda je zvenela moško in polno, a poznala je vse odtenke za izražanje vsakovrstnih čustev. Njegovim ple-

menitim potezam se je poznalo, da jim je no-
tranja zavest dala tisto pristnost in svojskost,
ki prebija iz vse njegove umetnosti, bodi pe-
sem, skladba ali slika. Trinkova umetnost je
priklila iz njega samega, to se pravi iz najbolj
zdravega bistva našega naroda na skrajnem
zapadu.

»NIKDAR TE NE BOM POZABILA«

*Zaplula je bårkica muojà,
zaplula je na sred morijà:
»Ohrani, ohrani se bårkica mojà,
je muorje, je muorje šaroko an globoko,
ne morem nazaj obarnit'!*

*Na brjegu, na brjegu je déklica stala,
točila je grenke suzé:
»Ne jokaj, ne jokaj jub'ca mojà,
ne bodi t'kaj žalostna!
Adijo, le zdrava ostani,
podajmi, podajmi še ankrat rokò!«*

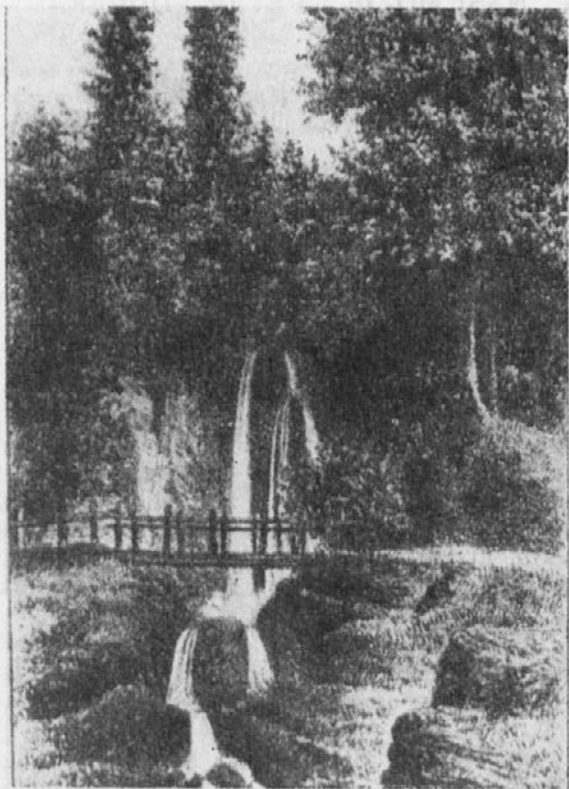
*»Nikdar te ne bom pozabila,
zapič'la te bom v muoje sarcé;
v sarcu, v sarcu te bom nosila
do konca življenja mojjà!
V Bisinji muoj fant se uojskuje,
uojskuje zavojo mené!«*

NAŠI MOŽJE - PETER PODREKA

Nobena slovenska pokrajina ni takò malo znana in takò zanemarjena, kakor je Beneška Slovenija. Slovenci jo poznajo komaj po imenu, dasi v nji živi čez 40.000 bratov iste krvi in istega jezika. Italijani pa skrbijo zatò, da bi ostala še vedno neznana in kulturno odrezana od slovenskega sveta, ignorirajo njé pravo, zgodovinsko imé in skušajo z vsemi sredstvi spremeniti njé etnično obličje. Tam ima šola le ta namen, da škodi kulturi. Toda tem vrsticam ni govoriti o žalostnih razmerah med beneškimi Slovenci, pač pa obuditi spomin na odličnega možà, enega ònih preredkih domoljubov, ki so se v preteklih časih brigali za izboljšanje teh razmer in za kulturni dvig zanemarjenega beneško-slovenskega ljudstva: možjé toliko vrednejši priznanja in časti, ker tam takim ni lahko iz več razlogov, med katerimi je mnogokrat pomanjkanje svobode za to. Tak odličnjak je pokojni PETER PODREKA.

Rodil se je v Sv. Petru Slovenov (ital. S. Pietro degli Slavi, sedaj al Natissone) od premožnih in poštenih staršev dné 16. febru- arja leta 1822.

Sv. Peter prijazno leži na bregu bistre Ne- diže in je središče vzhodnega dela Beneške Slovenije.

TRINKO: Peroris

Prelepa in široka nediška dolina s prijaznimi in rodovitnimi goricami, posejanimi z vasicami, razdeljena po sredi od čudovite Nediže, ob kateri drži lepa cesta, ki pelje na Kobarško, je morala mogočno vplivati na mladega in rahločutnega Petra in prižgati v njem zarana iskro poezije, ki mu je potem v srcu tlela do konca dni.

*»Zares si častita,
Nediška dolina,
In vredna spomina
Si slavnega ti.«*

Takò in enako se večkrat izraža o nji v svojih verzih.

Starši so poslali mladega Petra v elementarne šole v Čedad (ital. Cividale), kjer se je začel préej odlikovati z bistrumnostjo in pridnostjo, kakor sploh skoraj vsi nediški Slovenci.

Ko je odlično dovršil elementarne šole, želeč že takrat stopiti v duhovski stan, je vstopil na gimnazijo videmskega nadškofijskega sementišča. Tudi to je izvrstno dovršil in prestopil v bogoslovje, za štiriletne duhovniške študije. Že v onih letih se mu je vzbudila v srcu ljubezen do materinega jezika, ker je takoj spoznal, kakò je potrebno duhovniku, da jedrnato poznà jezik vernikov, med katerimi bo božji

namestnik. K temu je spodbujal tudi druge slovenske bogoslovce in tudi poskušal skladati slovenske pesmi.

Bogoslovne študije je izvršil v revolucionarnem letu 1848 in je slovesno zapel v Šempetru prvo sv. mašo meseca avgusta istega leta.

Ostal je nekoliko časa doma in ob nedeljah je hodil maševat v Srzento. Nato je bil imenovan za kaplana največje in najtežje kaplanije Trčmun, dve debeli uri od Šempetra v gorah, na meji Avstrije. Ker je Trčmun komaj debelo uro oddaljen od Livka, se je pogostoma shajal s takratnim livškim vikarjem, poznejšim kanonikom in rektorjem goriškega centralnega semenišča preč. G. Hrastom, s katerim sta si bila velika prijatelja do njegove smrti. Tudi v Kobarid je večkrat zahajal in opazoval društveno življenje ondotnih Slovencev in se praktično vadil v mili mu slovenščini.

Na Trčmunu je ostal osem let, vzgleden duhovnik svojim ovčicam. V tem času je na Trčmunu razsajala nevarna bolezen legar (po domače »mačjuh«) in pozneje še kolera. Z občudovanja vredno gorečnostjo je bil »gospod kaplan« nele dušni ampak še posebno telesni zdravnik svojih ovčic ter mnogim rešil življenje.

Leta 1857. je bil, na veliko žalost Trčmuncev, soglasno izvoljen za »farmanskega kapla-

na« pri župnijski cerkvi sv. Petra, kjer je ostal 16 let nevtrudno delaven, od vseh spoštovan in vsem priljubljen.

Leta 1873 se je iz Sv. Petra preselil zopet v goré, v Ronec in tam je ostal, kakor povsod, marljiv in priljubljen pastir do svoje smrti, katera ga je nenadoma zadela dné 4. novembra 1889, v 67. letu svojega življenja. Na njegov pogreb je prišlo v Ronec na tisoče ljudi iz vseh nediških dolin in vsa slovenska duhovščina. Vnuk mu je bil postavil na grob lep kamenit spomenik s slovenskim napisom. O vsaki priliki so Roncanje pomolili na njegovem grobu za »renkega gospoda kaplana«, največjega dobrotnika Ronca, ker na njegovo pobudo so se ondotni gozdovi spremenili v sadovnjake in je v Roncu nastajalo primerno blagostanje.

Bil je pokojnik veselega značaja in je znal v družbi vedno kaj zanimivega in veselega povedati, da ga je vsakdo rad poslušal. Kjer je le mogel, vsakemu človeku je iz sreča pomagal z delom in z besedo. Odlikoval se je z izbrano vljudnostjo in gostoljubnostjo, takò da je veljal v Čedadu in Vidmu za »il gentiluomo dei nostri monti«.

Bil je v prijateljski zvezi z marsikaterimi odličnjaki, bodisi s Slovenci ali z Italijani. Imel je celò več prijateljev, katerih ni nikoli drugače poznal kot po dopisovanju. Vrla znan-

ca sta si bila z urèdnikom »Zgodnje Danice«, msgr. Jeranom. Ta ga je večkrat vabil v Ljubljano, katere ni videl ne prej ne pozneje. Nekoč se je bil napotil tjà in je prišel do Postojne, kjer ga je msgr. Jeran s fotografskim aparatom čakal; a prijatelja se v gneči nista mogla videti, in Podreka, nagloma domov pozvan, se je moral vrniti in čakati druge prilike, ki pa se mu ni več ponudila. Znan je bil tudi z ruskim učenjakom Baudouinom de Curtenayem, katerega je gostoljubno sprejel v svojo hišo v Roncu ter mu marsikaj povedal o Beneški Sloveniji. Bogoslovec Ivan Trinko ga je o počitnicah stalno obiskaval, kar je zelo vplivalo na značaj in na kulturo poznejšega največjega beneško-slovenskega pesnika in znanstvenika.

Njegova delavnost je bila stanovitna in vsestranska. Da je veliko skrbel za dušni blagor svojih ovčic, ni treba ponavljati; vendar pa si je pridobil največjo zaslugo s tem, da je dvignil gospodarsko blagostanje svojih sorojakov. Učil je narod, kjer je znal in mogel; vzpodbujal je posebno sadjarstvo in vinogradništvo s prigo-varjanjem in vzgledom, in si pri tem pridobil mnogo zaslug, za katere je bil odlikovan s častno diplomom in medaljo na sadjarskih razstavah v Treviso leta 1872, in v Vidmu leta 1886.

Kot slovenski pisatelj se je menda prvič oglasil leta 1851, ko je dal natisniti v Gorici pri Seitzu Mali katekizem po Cazatiju, katekiza pa videmska nadškofija ni hotela potrditi, ker je bil pisan v književni slovenščini. Leta 1853. je bil v Vidmu natisnjen drugi večji katekizem za beneške Slovence v njih narečju, ki sta ga bila pripravila Podreka in šempeterski župnik Miha Mučič. Je torej minilo sto let odkar imajo beneški Slovenci tiskan katekizem; pred sto leti so ga imeli v rokopisih, kakor Furlani.

Leta 1852 je izdal v Benetkah »Abece slovenski« v beneško-slovenskem narečju in tudi slovnico tega narečja. Podreka je zložil mnogo pesmic prigodnic (o novih mašah), od katerih je »Slavjanka« tako znana, da je postala kar narodna pesem (Carlijev napev). Leta 1881 je dal natisniti zelo lepo pesem v proslavo videmskega nadškofa Casasola. Več njegovih pesmi je bilo tiskanih v »Zgodnji Danici«, n. pr. »Brezbožnik«, »Božja previdnost« itd., potem pa v »Zori«, v »Soči« itd.

Tudi z umetnim žaganjem (ital. traforo) se je bavil v zimskih večerih, in z veliko potrpežljivostjo je izgotovil marsikaj lepega in čudovitega. V dveh letih je napravil »Milanski Dom«, ki je sestavljen od več tisoč koscev in je bilo res občudovanja vredno delo.

Takò zaslužnemu možu in duhovniku, ki bi bil vreden velikega in trajnega spomenika, niso privoščili niti skromnega nagrobnega spomenika na ronskem pokopališču. Ker je imel slovenski napis, spomenik, ki mu ga je bil postavil vnuk, je bil preklan v dobi fašizma; po padcu fašizma, namesto da bi ga dal popraviti, ga je domači laški duhovnik dal odstraniti. Sadovi . . . tisočletne kulture in nestrpnosti!

PRED ODHODOM

*Žalost mene premaguje,
ker zapustil bom svoj dom,
šel bom v kraje tuje,
več nazaj prišel ne bom.
Starši, ostanite zdravi,
spomnite se kaj na mé,
saj na vas bo tud' v daljavi
moje mislilo srcé.
Zvezde, ki ste mi bliščale,
ko sem srečen vasoval,
ve me boste spremljevale,
ko bom pred sovragom stal.
Domovina, domovina,
z Bogom, z Bogom zadnjikrat!
Bog ve, ktera bo ravnina
grob dajala mi enkrat?*

(SIMON JENKO)

STARA CERKEV SV. KVIRINA OB NEDIŽI

Ko prideš iz Čedadada do mosta sv. Kvirina, se cesta deli na dvoje. Prva gre ravno naprej do Ažle in se tam razcepi v dvoje: ena pelje v šentlenarsko dolino, druga pa v sovodenjsko. Druga in glavna cesta pa obrne na levo in pelje ob Nediži v bližnji Šempeter Slovenov.

Malo pred Šempetrom vidiš velik kamenit most, ki te pelje čez Nedižo v Dolenji Barnas, prvo slovensko vas na desnem bregu Nediže.

Kakih sto metrov naprej, na levem bregu Nediže, zagledaš ob cesti eno najstarejših, če že ne najstarejšo cerkev nediške doline, cerkev mučenika sv. Kvirina. O njej pravijo, da stoji bajé na razvalinah poganskega templja, ki je bil posvečen boginji Diani. V bližini so izkopali starine, ki dokazujejo, da je bil ta kraj naselje že v prazgodovinskih časih.

Cerkvica sv. Kvirina, večkrat predelana, je ohranila več gotskih znakov, n. pr. gotski napis: »ANNO DOMI(NI) 1493, MA(ISTE)R MARTIN PIRICH«.

Ta napis je popolnoma podoben onim v Landarski jami, v Dolenji Mjersi in v Briščah. Na priimek »Pirih« naletimo večkrat v nediški dolini. Župnik Peter (»presbiter s. Petri Sclaborum«) imenuje leta 1480 v svoji oporoki za dediča nekega »Piricha«. V pogodbi iz leta

1505 »actum in villa Algidae (Ažla)«, se imenuje cerkveni ključar (camerarius) cerkve sv. Kvirina in cerkve sv. Jakoba v Ažli, neki Filip »nepos Urbani Pirech«. Leta 1608 je bil župnik v Šempetru Mathias Pirich in leta 1558 je bil Gregorius Pirich kurat na Stari gori. Vse kaže, da je bil ta Martin Pirih v sorodstvu z zidarskim mojstrom Andrejem Pirihom iz Loke, ki je takrat deloval na Tolminskem in v Benečiji (v Landarski jami in v Briščah). Imenuje se še neki »Bartolomeo pictore - de Loch« kot priča oporoke duhovnika Klementa Bernarda Naistoth, ki je umrl leta 1531 kot šempeterski župnik. Tu gre za krog slovenskih cerkvenih umetnikov, ki so predelali ali sezidali večino cerkvà nediških dolin, n. pr. v Landarski jami, pri Lipi, v Dolenji Mjersi, v Briščah, Kravarju itd.

Okrog cerkve sv. Kvirina je bilo tudi staro pokopališče, kamor so nosili pokopavat mrličee iz vseh bližnjih dolin in celo iz Bovca, kakor pravi ustno izročilo.

Cerkev je bila večkrat popravljena in predelana in je zgubila svoj prvotni slog. Ohranila ga je le na stropu prezbiterja in pa na stranskem gotskem oknu.

Leta 1600 je arhidiakon P. Missio iz Čedadada, našel v njej dva lepa in čedna lesena oltarja z lepo sliko sv. Kvirina (»de bona

CERKEV SV. KVIRINA PRI ŠEMPETRU

pictura«), Cerkev, ni spadala pod Šempeter ampak pod Ažlo, upravljal jo je »camerarius de Algida«.

Pred cerkvijo sv. Kvirina, pod staro lipo, se je zbirala okoli kamenite mize (lastre) redno enkrat na leto in o potrebi tudi večkrat, »Velika Sosjednja« ali parlament (arengo) vseh 36 županstev (kamunov), spadajočih pod Landarsko in Mjersko Banko. Pod predsedstvom »velikih županov« (decani grandi) so razpravljali in ukrepali o deželnih potrebah, o javnem redu, sodili so hudodelstva in prestopke itd.

Tukaj, pod milim nebom, so imeli beneški Slovenci svoj povsem izviren in čisto demokratičen parlament, kakršnega drugi Slovenci niso poznali.

Pri sv. Kvirinu so pravde morda bolj pametno sodili in bolj modre odloke razlaglašali kakor v sedanjem, razsvetljenem veku! Takrat je bilo med beneškimi Slovenci mnogo navdušenja za stare pravice in veliko plemenskega ponosa nasproti furlanskim sosedom. Samostojnost Beneške Slovenije je zatrla Avstrija in njena naslednica ni krivice popravila, nasprotno: hoče s silo izbrisati iz teh zgodovinskih dolin še slovenski jezik!

Cerkvica sv. Kvirina obuja beneškim Slovencem spomin na srečne zgodovinske čase, na katere so tako ponosni. Potem ko je Benečija

izgubila samoupravo, je cerkvica bila zapuščena in je služila za senik in celò za lazaret za kužne bolezni.

Iskreni beneški rodoljubi so proti koncu minulega stoletja začeli delovati na tem, da bi se stari zgodovinski spomenik, cerkev sv. Kvirina, zopet prenovil, čimbolj mogoče v stari obliki, in s pomočjo pobožnega ljudstva so to tudi dosegli.

Cerkvica je bila proglašena za »monumento nazionale« in pod fašističnim režimom so jo posvetili spominu padlih vojakov naših dolin v prvi svetovni vojni. Pod »lupo« so vzdali veliko mramornato ploščo, na kateri je vkle-sanih 400 imen slovenskih vojakov naših dolin, ki so padli za Italijo. Na železni ograji je pi-sano z velikimi železnimi črkami: »*Qui i morti vivono* = Tukaj mrličji živijo«. Da bi pustili ži-veti mirno vsaj njihovim sinovom!

A. MLINARJEV

Perinac: »Al vješ, de si an velik norac!«

Bepič: »Se more bit'; povejmi pa al sem norac kier sem tuoj parjateu, al' pa sem tuoj parjateu kier si ti norac.

Gaspuod nunac: Zakaja pràvmo tistin, ki so obsojeni na smart: »ubuogi grješniki?«

— *Bepič*: Zatuò, kier bogatih ne obsojajo na smart!

ZA NAŠEMI LJUDMI PO SVJETE

Skor' vsaka družina naše Slovenske Benečije ima kakega domačega po svjete. Na tavžinte beneških Slovenji je muorlo s trebuhom za kruhom v unanje dažele. Adni so proč od duoma že puno ljet, tidruz' so ga muorli zapustit' šelé po zadnji vojski. Adni an ti druz' so povezani s svojmi hišnimi s sarcam in mislimi. Njé venč vesejà, ku tadomà, ku kadar poštin parnesè kajšno pismo od domačega človeka, ki je po svjet; še venč vesejé je kadr se povarne damù. Tisti dan je dan vesejà za vso vas, narbuj pa za tato in mamò, ki po tulku ljetih morejo spet' objeti svojega sina al svojo hčer.

S tistimi po svjete se zgodi ravno takuò: kadar jim pride kajšno pismo od duoma, pustijò vsake djelo in vsako družbò an se varžejo na pismo, za zvjedet' kakuò gre tamdomà. Kadar začujejo slovensko špraho, se jim obličje razvedri, če začujejo slovjensko pjetje, se jim razveseli sarcé. Pravijo, de »vsak' rad leti v svoje gnjezdo«. Rjes, vsak človek, če njé neuman, ima rad' svojo domačijo, vsak rad' čuje govorit' al pjeti v svojim jeziku, v jeziku svoje matere.

Tudi lansko ljeto je muorlo puno naših ljudi po svjete. Pravijo de samuò v mjese februarju jih je šlò iz Tipajskega kamuna 223 in

de venčpart možé tega kamuna je po svjete. Iz majhanega Dreškega kamuna jeh je po svjete 381. Kulku pa jih je iz tidruzih slovenskih kamunou? V Rezji je prù malo možé domaà, puno jih je šlò v Luksemburg, pri francuosko-belgijanskim konfinu. Še veliko vie Rezijanou gre vsako ljeto po svjete samuò v poljetju in za zimo se povarne damù. Oni si znajo pomagat': vežejo lonce, brusijo škarje, popravljajo labrene, prodajajo sadje itd. in najdejo zaslužak v vsakem picu.

Naša majhana dažélica ne more preredit' vsih njé ljudi, tulku manj v telih ljetih, ki dnò za drugim so slabe za pardjelke med tem ko dauki so nimar buj veliki. Zagvišno de še naših ljudi bo muorlo iti za zaslužkom po družih daželah, ki mu ga ponujajo, četud' njé njimar »vsé zlatù, kar se sveti«.

Do lanskega ljeta naši emigranti so imjeli odparto pot v Belgijo, ljetos pa belgijanske minjere njeso jemale novih djeloucu za djelo pod zemjò, zatuò novi emigranti so muorli ruomat' tjé čez veliko muorje, v daželo ki se imenuje

KANADA

Kanada je dažela, v katero so naši ljudjé hodili djelat že pred to parvo vojskò. Je buj velika ku cjela Evropa in je gor nad Združ-

nimi državami Amerike (Stati Uniti). Kadar iz Evrope se peješ v Kanado, stopiš iz bastimenta v mjesto Halifax. Od tam se muoreš peljat z željeznico (ferrovio) do velikih mjest, ki so ob veliki rjeki sv. Lovrenca in ob velikih jezerih. Tam je Quebec, tam je Montreal an Toronto, ki je glavno mjesto provincije Ontario. Buj vesokò so velike ravnine, kjer pa živi le malo ljudi. Na sredi Kanade je provincija Alberta z mjestom Winipeg. Tam je vse puno emigrantou iz Ukrajine. Buj naprej je provincija British Kolumbija z velikimi breguovi in gorami, za kateremi je pacifiško muorje.

Kanada je takuò velika zemjà, de je potreba se pet dni vozit z željeznico za jo prevozit' od Atlantskega do Pacifiškega muorja. In vsa ta velikanska zemjà njema vic ku 14 milijonu prebivaucu. Zavojò tega kličejo ljudi iz Evrope. Pravijo, de po zadnji vojski je šlo v Kanado čez adàn milijon emigrantou. Tudi naši minatori v Belgji že siljo tié; iz naših vasì pa bi jih bilo vic tam ku tadomà, ako komisijoni, ki preiskavajo zdravje emigrantou, bi ne bili takuò rigorozasti. Tam je Mario Rukli s Trušnjega an Marko Zlunda z Mašer. Iz Černeje je šlo februarja tjé 12 djeloucu, iz Sv. Ljenarta 9, iz Dreškega 10, iz Prosnida dva in še adàn Briježen. Na 10. aprila je šlo iz

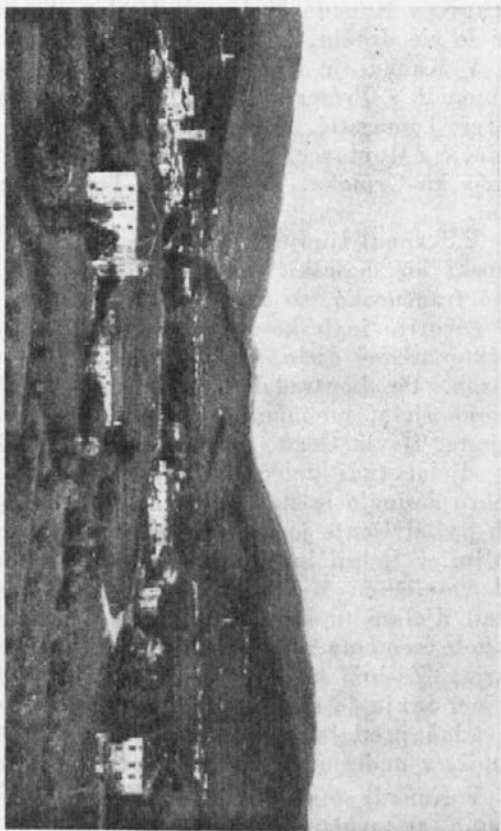
Genove v Kanado 79 beneških Slovenju in potlé še vic družin.

V Kanadi je Romej Briz s Kraja, August Simončič s Preserja, Izidor Vogrič s Plataca, Jožef Tomazetič, Aleksander Rukin in Jožef Kaučič z Gnidovce. Tam djela vic puoba s Kravarja an Grmaka. Tudi Škof s Topoluovega je tam.

V Kanadi ljudjé govorijò dva jezika: francoski an ingleski. Venčpart tistih, ki govorijò francosko, so katoličani, venčpart tistih, ki govorijò inglesko so protestanti. V mjestih težkuò ušafaš djelo, če njemaš kajšnega de te pozna. Po kontradah srečaš puno ljudi, ki iščejo djelo, ne manka pa djela deleč uòn z mjesta. Hvala Bogù, de slovenski djelouci gre dò djelat tudi deleč od mjest in zatuò tudi dobrò zaslužjo in tudi prišparajo. V tistih krajih pa, življenje je vse drugačno, ku v Nediški doljni, v Belgji in Francji: je deleč od mjest, od veselie in njé parložnosti za zapravjati. »Jest djelam tu kavi od kamanja, ti druž' pa okuole cementa,« piše adàn djelovac iz Kravarja. »Zasluži se dobrò in zapravi se malo. V našem kraju je samuò adnà gostilna (ostarija) in adnà prodajalna (butiga). Če v saboto ne kupiš, v nedeljo ne boš mogù nic kupit.«

V Kanadi se ne pije vina, kier ga ne pardelavajo, se tarpì pa puno mraza.

PRAPOTNO V DOLINI JUDRIJA

»Spočetka sem slabo stau,« piše adàn drug tam odtuod. Bui sem adàn mjesac brez djela v Torontu. Potlé sem šù 2500 kilometru naprej an sem ušafu djelo na željeznici (ferroviji), tam v njeke hosti, deleč od mjesta. Kadar sem se naučiu govorit' inglesko, sem dobiu buoiši djelo. Djelam 8 ur na dan, po pet dni na tje-dan. Kvartir an darvà so zastonj kier smo v hosti. Mesà mi nje trjeba kupovat', kier je tulku zejcu in druge djačne, de jih lahko popadeš z rokò.«

Slabo je v tistih krajih, de se ne more dopunjovat svojih vjerskih doužnuosti. V Kanadi je vie slovenskih in italijanskih misjonarju, ki pa jim nje moč iskat vsakega našega človjeka posebe po takuò veliki daželi. Če pa misjonar ne more do djelouca, katoliški djelovac vje de Buoh je povsod', tudi tam v hosti in more se mu parporočit' vsak' dan tudi tam; posebno če je nesu za sabo korono (paternošter) in molitvene bukva. Kadar pa gre v mjesto, bi se muoru oglasit kajšnem misjonarju, ki v mjeste ne manka. Slovenske misijonarje jih najdeš v Torontu na »210 Str. Mc. Caul, Toronto 2-B. (telefon MI-9303). V Torontu Slovenji zidajo tudi svojo ejerku na čast Materi božji.

Med Kanado in U.S.A. okuole velikih jezer je bui pred 100 ljeti za misijonarja Slovenj

Fedrik Bàraga, ki je spreobarnù in okarstù brez števila puno Indijanu, je ustanoviu za nje posebno škofijo in je biu imenovan od sv. očeta papeža za parvega škofa te škofije. Je biu svet mož an je djelu čudeže, že kadar je biu žiu. Ne puojde dugo, ki ga bojo posvetili in ga homo častili na altarjih. Njemu naj se parporočajo naši djelouci v Kanadi.

U.S.A. = ZDRUŽENE DRŽAVE = STATI UNITI

V U.S.A. je vse puno Talijanou in tudi beneških Slovenjou, že od časou pred to parvo vojsko. So ratali že pravi Amerikanci, vsedno pa še ne mòrejo pozabit' na doline in breguove, iz katerih so bli paršli onì al pa njih starši.

Današnji dan je zlò težkuò priti v U.S.A. Vlada jih ne pustì priti not' vic ku določeno število iz Evrope. Rata de more priti le kaduor je povabljen od kajšne žlahte, ki pa muore dat garancijo de, če bo brez djela, ga bo redila tista peršona, ki ga je poklicala. Povabilo in garancija muorata bit' potardjenà od amerikanskih in italijanskih oblastì v U.S.A.

Se zdi, de narvic beneških Slovenjou v U.S.A. jih je okuole velikega mjesta Chicago. Pravijo de jih je vic ku 200. Ob nedeljah se radi shajajo skupe v barju Jožefa Plata iz Laz

5151 Archer Ave - 32A11. Vic od teh je po zadnji vojski paršlò gledat svojo staro domovino. Med drugimi tudi Jožef Plata, ki je kupiu tudi hišo v Čedade za svoje starše. Paršù je biu tudi Ivan Šekli, je biu v Ameriki že 34 ljet. Ciril Trinko od Klabučarju, ki stanuje v Chicago, je imeu sa sabo še ženo, ki je z Mažeruol, in sina. Takuò puno družih.

BRAZILIJA

Ta država se znajde v dolnji Ameriki in je 28 krat buj velika ku Italija, prebivaucu pa ima rajši manj ku vic. Je dažela od kafè. V Braziliji je pru malu naših ljudi. Je velika vročina in malo zaslužka. Tje naj gre le kaduor če obdelovat zemjò an za njimar tam ostat'. Pardjela silno veliko blagà, ki pa ga ne more prodat' za kupit' kar je za kupit'. Po zednji vojski je bilo šlò v Braziljo vic družin iz Tipajskega kamuna, pa so se skoro vse povarnile damù. Tudi djelouce vzamejo radi tam kier pardelavajo kafé, in jih tudi lepuò plačajo, pa kaj pomaga, ki se ne more prenest velike tropikalne vročine in venčpart djelouceu oboleje in umrjé.

V VENEZUELI

je malo naših ljudi. Tam se dobrò služi, pa njé zdravo za naše ljudi.

ARGENTINA

Je velika dažela dolenje Amerike; ima zemljé za deset Italij in samuò 18 milijonov prebivavcu. Sarcé Argentine je veliko mjesto Buenos Aires, ki ima skoro 5 milijonu ljudi. Po parvi in še buj po zadni vojski je šlò brez števila naših ljudi služit kruh v to bogato daželo. Rastreseni so po vsej daželi, narvic pa jih je v Buenos Airesu; pa tudi v Mendози an Cordobi jih najdeš. Narbuj srečni so zidarji in maringoni (mizarji). Puno jih je šlò tjé z družino, drugi pa so se tam oženili; skoro nobedan od tih se ne bo vic povarnù v staro domovino.

V Viktoriji živi Jeremija Podreka z družino, Luis Pason, dva brata Miraz, dva brata Klinjon iz Scigli, Krucil iz Stupce, Kukovac, Juretič in Skopola iz Mersina, vic Gubanov iz Špjetra, Belida iz Barnasa. V Floridi je Marinič Vincenc. V Eva Peronu je Marjo Kjabudini iz Scigli in Nadaljo Pjerih iz Laz z družinami. V Buenos Aires najdeš nekdanjega Špjetarskega sindika Karla Jušiča, Jožefa Galando, Luisa Pittioni, Decima Matevčiča, Pija Kjabudini iz Scigli. Tam so tudi Tarcizjo Kudic z Emilijo Visintin iz Ažle, Nadaljo Berginjan iz Ruonca, Kvirin Trinko in Danilo Prapotnik iz Dreke, ki živi pri stricu Nicju Krajniku, ki je brdak mehanik. Bevčer Jezus

lina ima tam veliko prodajalno (butigo). Luis Matelič od Sv. Ljenarta, je postau velik in imenitan pjevac in puoje v teatru Colon. Blizu La Plata je Guerin Skrinjar, blizu Tigre Luis Podreka. V Argentini ima Poldo Prapotnik od Trinkov veliko prodajalno od cerjeuju. Takuò bi bile potrjebne celé bukva za zapisat imena naših ljudi, ki so se udomačili v Argentini. Venčpart, so si zgradili lepé hišice in se ne bojo vic povarnili damù.

V Argentini ne manka djela, posebno za kuméte, se dobrò živì, pa se ne obogateje takuò lahkò. Pardjela se puno, prodà se dobar kup, kar pa je za kupit je vse draguò, kier tam je malo industrije in blaguò pride od drugod. V Argentino naj ne hodi kaduor želi puno paršparat za posjat al parnest damù, za kupit kumete dol na laškim, ampak le kaduor misli tam ostat za njimar.

AVSTRALIJA

Te kontinent, ki je deleč na drugim koncu svetà, je zemjà velika za 25 Italij in ima kumie 8 milijonou prebivalcou. Tudi tjé je zaljezlo veliko Slovenju iz Nediških in Terskih dolin že po parvi vojski in še vic po ti drugi. Tudi v Avstraliji tisti, ki so pridni in barki djelouci, pa tudi pametni, zaslužijo in paršpa-veliko host do misijonske barake. Po poti

rajo. Tisti, ki si znajo pomagat, ratajo tudi srečni. Takuò Gino Namor, ki ima ženò iz Prapotnice, ima tam velik hotel. Luis Brescon iz Ofijana, ki je tam že skoro 30 ljet, ima lepò službò na velikih bastimentih (parnikih), ki vozjo po Pacifiskem muorju. Pozna vse otoke (isole), kar jih je med Avstralijo, Azijo in Ameriko: Novo Zelando, Novo Kaledonijo, vse otoke (isole) Ebridi, Fiji, Salomone itd. Izole Ebridi so najbolj zapuščene in nepoznane na svetu. Tam je velika vročina in na njih prebivajo skoro samuò duji ljudjé, popolnoma nagì. Na nekaterih teh otokou je zlò nevarnò za bjele ljudi, kier ti dujaki jih ubijejo in pojedò kakor zejce.

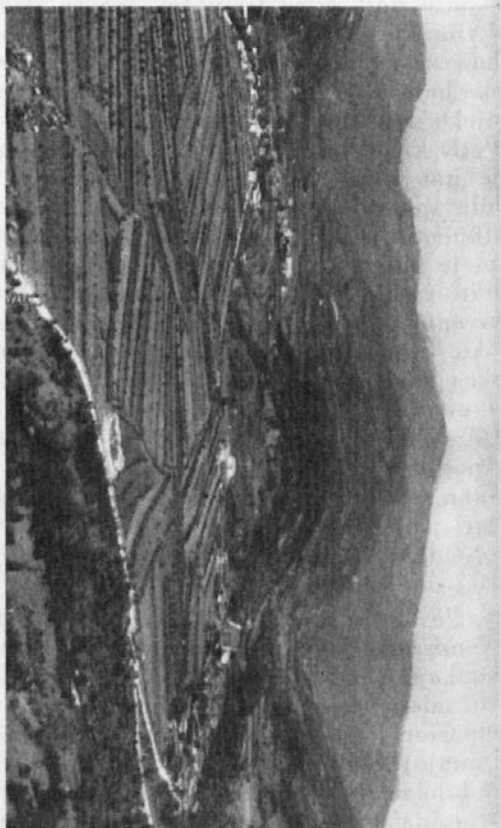
Mjeseca maja 1954 je Brescon na nekim otoku Ebridov, najdiu 8 furlanskih djeloucu, ki jih je nekšan iprezar iz Sardenje biu tjé zapejù in sada ne morejo vie damù. Razjokali so se, kadar po tulku ljetih so zagledali domačega človjeka iz Furlanije. Druzih 8 Furlanou je najdu na drugim otoku, ki tudi so bili zapejani in bi radi se povrnili na kristijanski svjet.

Na nekim tih otoku (isoli) so mu domačini dujaki povjedali, de v notranjosti je kristijanski misijon in so se mu ponudili za ga pejat do tistega misijona. Kier je videu de so prijazni, jim je zaupu in se je pustiu pejat' skuoze

skuoze host se je tresu ku šiba, v strahu, de s tim kustan od misijona, ga niso zapejali v host za ga pohrustat' za kosilo. Pred misijonsko barako je zagledu starega možà, ki je osuvu njeko zeje in se je potiu de je bilo strah. Potlé ki je starčiča lepuò ogledu, je spoznù, de je italijanski frate Alberto, s katerim sta se bila spoznala pred puno ljeti na njeknim bastimentu. Brat Alberto se je razjoku od vesejà, ga je objeu in pejù v misijonsko barako. Veliko vesejé je bilo v misijonski hiši zastran evropejskega popotnika. Parpravili so mu veliko kosilo, ga posednili na desnico apostolskega delegata in ga radovjedno pouprašovali o evropejskih novicah, o avstralijanskih itd. Od vseh, samuò frate Alberto je biu Italijan. Apostolski delegat Ebridov pa mu je pravil, kakò težko in nevarno življenje imajo misijonari na Ebridah.

Odkar stoji tam misijonska postaja, so dujaki ubili in pojedli 30 misijonariu.

Po kosilu so ga prosili, de naj gre obiskovat še misijonarke, ki so imjele svojo barako vie ku kajšan kilometer buj naprej. Pejali so ga vsi misijonari, kakor de bi biu kajšan njih superjor. Tudi tam veliko vesejé kadar so nune (mùnje) zagledale Evropejca. Narvenč veselje je bilo za *slovensko sestro misijonarko* domà iz Šentvida pri Vipavi, ki si je brisalà souzé, kier

Levo NEDIŠKA DOLINA, desno ŠENTLEENARSKA,
levo SEMPETER, desno AZLA

je parvikrat, odkar je tam, videla Evropejca in povarh tega še domačina. Saj njé vjédela še, de Šentvid njé vic pod Italijo. Ob slovesu so misijonari in misijonarke parporočevali Breskonu, da naj jih obišče vsakikrat, kadar puojde med Ebridami. Kjer pa potovanje v tih krajih je zlò težko in nevarno zavojo prevelike vročine in tropikalnih boljeznij, ne vjé al se bo povarnù v te kraje. Lus Breskon, od vsjih Slovenju je narvic svetà prehodù, posebno pa muorja. On je povsod obisku naše ljudi, če je le vjedeu za njé, in tudi pomagu jim je, če je mogù.

V Avstralijo njé za hodit z zaprtimi očmi. Tam je vse puno ljudi brez djela, ki bi se radi povarnili damù, ku bi imjeli denar za pot. So šli tjé z zaprtimi očmi, so se zanašali na kontrate, ki so jim obječali vse dobrò; kadar pa so paršli tjé, je bilo vse drugače: djelo preteško al nevarno, plača pa slaba, posebno za tiste, ki ne znajo ingleskega jezika. Kadar si ankrat tam, djelajo s tabo kakor čejò, kier te imajo v skobcu in ti ne moreš se povarnit damù, kier niemaš soudu. Ne hodi v Avstralijo če njemaš tam kakega parjatelja al poznanca, de ti najde sigurno in dobrò plačano djelo. V Avstraliji je vse draguò, kvartir in živež, in le če imaš sigurno in lepuò plačano djelo, moreš paršparat.

BELGIJA

Po belgijanskih minah se martra še njimar puno Slovenju, narvic domà iz Nediških dolin. Adni so v Belgij že osem al devet ljet, večina pa jih je tri, štiri ljeta. Vsako ljetò jih nekulku pustì življenje tam, zavojo težkega, nezdravega in nevarnega djela. Takuò so lanskega ljeta bili tam podkòpani Anton Guš iz Slapovika pri Drekah in Ivan Birtič iz Pòdarja pri Gorenjem Barnasu, ki sta umarila od minatorske boljezni. Takuò je umrù tudi Pijo Miskorja iz Plestišč. Renata Dalzul so najdli martvega v njeki vodi. Bruno Batistič iz Tijeje pod Staro gorò je umrù v špitalu, potlé ki je biu udarjen v minieri. Naj se Buoh usmili čez duše tih naših bratou!

Težkuò in nevarno je djelo pod zemjò, pa naši puobje in možjé so koražni in od vseh spoštovani djelouci. Puno nesreč se godì v minah, pa hvala Bogù, naše ljudi sv. Barbara, patrona minatorjeu, zarjes lepuò vàrje.

Je pa še adnà druga rječ, ki djela strah našim minatorjem: prah od karbona, ki se muore dihat v minah. Pred ljeti te prah je biu buj debeu in njé biu takuò nevaran za pljuča, kakor je nevaran donàs, ki te nove mašine (marcepik) djelajo zlo buj fin prah, ki je zlo buj nevaran za zdravje.

Tisti, ki djela v minah vic let, mu se nabere v pljučah tulku karbonovega prahù, de mu pljuča obolejejo. Djelovae ne vje kadà mu je začela boljezen. Šelè takrat kadar začinja teškuò sopst in se rad prehladi, spozna, de ima boljezan karbonovega kàmana. Par adnih od karbonovega kàmana parjetih djeloucih gre ta boljezan na sarcé in hitro opješajo; par družih pa buj glaboko na pljuča. Teli minatorski boljezni zdrauniki pravijo »silikozi«. Kadar djelovae zastopi, de ima tolo boljezan, naj ne hodi vic djelat v mino. Buj dugo ki djela v mini, buj njegà pljuča bojo »betonirane«. Minator muore jest puno an dobrò; samuò s kropjerjem in pulento ne bò dugò djelu! Pravijo zdravniki, de mljeko je zdravo za minatorje. Tudi pou litra vina bi bilo nueno popit', če bi bilo rjes pravo vino in ne slabe »pomije«, kakor je vino, ki ga prodajajo v Belgij. Pijanci, ki puno pijejo in malo jedò, si kòpajo jamo, v katero preca padejo. Navadno boljezan »kaman na pljučih« pobere možè v narbuojših moških ljetih: od 40 do 50 ljeta.

Naši djelouci njimar buj zastopijo, de v minah se zapravja zdravje in se ogledavajo okuole po svjete an bàrajo, kjé bi se moglò najt buj zdravo djelo. Ti buj pametni ne dje-

lajo v minah vic ku adàn par ljet, potlé gredò damù. Nekateri pa daržijo tarduò s troštan, de pridejo do penziona.

PENZIJONI

v Belgij so dvjeh sort: »penziji za starost (vecchiaia) in penziji za »invalidnost« (invalidità).

Penziji za starost zadobì, kaduor je djelu v jamah cjelih 30 ljet. Tisti, ki jo učkajò, so buj rjedki, ku te bjele muhe!

Penzijon za »invalidnost« (invalidità) zadobì tisti minator, katerega zdravnik od minjer spozna, de djelovac je takuò bolàn od »kàmana na pljučah« al od kajšne druge profesijonalne boljezni, de ne more vic djelat' v minah; šele takrat ga spozna navadno za invalida, kadar djelovac bi muoru se začeti parpraujat' na smart! Bujš bit' zdrau brez penziona, ku bolàn s penzionam!

KULKU LJET DJELA V MINJERAH JE POTRJEBA IMJET' ZA IMJET' PRAVICO DO PENZIJONA. ČE SE POSTANE INVALIDI?

Do 7 al 8 ljet djela se ne trošti penziona, se le buj če postaneš invalid.

Djeloucem, ki zadobijò zdravnikovo potar' dilo »biljet malad« (invalidni)

1. pred 40 ljet starosti,
je potrjeba 10 ljet' djela v minjerah
2. od 40 do 44 ljet starosti,
je potrjeba 12 ljet' djela v minjerah
3. od 45 do 49 ljet starosti,
je potrjeba 15 ljet' djela v minjerah
4. od 50 do 54 ljet starosti,
je potrjeba 18 ljet' djela v minjerah
5. od 55 ljet naprej
je potrjeba 20 ljet' djela v minjerah.

Adan naših djeloucu je dielou do 41 ljet v minah, je imeu 10 ljet djela v minjerah (8 v belgijskih in 2 v italijanskih), pa njé mogù zadobit penzijona, čeglih je postau invalid, kier za njegà ljeta bi biu muoru imjeti 12 ljet djela v minjeri.

POMUOČ MUTUE (BOUNIŠKA KASA)

Djeloucu, ki je invalid za djelo, pomaga le samuò Mutua. Nje pomuoč pa njé velika in djelovac jé njimar pod kontrolo.

Djelovac, ki ima penzije, smjé djelat' an zaslužít' do 1000 belgijskih frankou. Ženà penzioniranega djelouca, ki je umrù, ima pravico do majhanega penzijona, zatim ki ima ljet, do okuole 600 belg. frankou na mjesac. S takim penzijonom pa ne more v Belgji živjet.

Če oženjenega minatorja ubije tu minjeri, ženà in otroci dobijo lepò pomuoč. Zatuò adnà ženà, katere penzizonirani mož je biu umrù od boljezni, je zajokala: »Buoh pomagaj! Umrù je! De bi ga bilo tu mini ubilo, bi dobivala vsaj rento. Sada pa ne bo nic!«

Kadar djelovac je ranjen tu minjeri, dobiva 80% plače, dokier ne ozdravi.

PRIPOROČILO OŽENJENIM DJELOUCOM

V katero šuolo pošiljaš tvoje otročiče?

V Belgji so dvjeh sort šuole: »kamunske in katoliške šuole«.

Katoliške šuole so tiste, v katerih učijo otročiče v katolškem, vjerskem duhu in imajo glih tiste pravice ki kamunske.

Kamunske šuole so tiste, ki so pod kamunsko oblastjò. V kamunah, kier komandirajo liberalci al socijalisti, ne učijò nic vjerskega. Če oča in mati zahtjevata tudi versko učilo, učí vjerske resnice kajšan učitelj al učiteljica (maestra), ki še v Bogà ne vjerje. Takò učilo nic ne veljà.

Naš človek je iz katolške družine in zatuò ima doužnost poslati svoje otročiče v katolške šuole, kjer bojo sigurni, de njih otroci bojo podučeni v vjerskih resnicah in v strahu božijem!

ZA NAŠE DJELOUCE V BELGIJI JE DOBRO VJEDET'

de Kase od penziona in konged se znajdejo:

1. Za minatorje:

Caisse de Prévoyance de Liege - 22 rue Forgeur-Liege:

Caisse de Prévoyance de Campine-Guffenslaan 35-Hasselt:

Caisse de Prévoyance de Namur - 4 rue de Saint-Loup -
Namur.

Caisse de Prévoyance de Charleroi - 90 rue de Charleroi-
MERCINELLE.

Caisse de Prévoyance de La Louvrière - 1 rue de Bau-
me-La Louvrière.

Caisse de Prévoyance de Mons - 2 rue de la Reunion-
Mons.

2. Za steklo, cimike in karjere:

Caisse - rue des Champs Elysées - 12 - Bruxelles.

Italijanski konzulati so:

v Liège - 21 Place Brouckart.

v Charleroi - 21 Avenue des Alliés.

v Mons - Konzularna agencija - 25 Boulevard Britanique.

v Namur - Konzularna agencija - 52 rue Luvien Naméche.

v Hassel - 14 Place Léopold.

Asistencijalni sekretarjati so:

Bruxelles - Socjalni sekretarjat A.C.L.I. - 121 rue de la
loi.

Bruxelles - Sekretarjat od ONARMO - 25 rue des Dra-
piers.

Kristjanske Mutue so:

- Liège - 24 rue Gradgagnage.
Jasselt - 35 koningin Astridlaan.
Namur - 5 rue du Séminaire.
Charleroi - 63 boulevard Tirou.
La Louvére - 13 rue Ernest Milcamps.
Mons - place de la gare.

TINKO

ŠE ŠTUFA GA BOŠ

»Če b' družg'ga ne 'mjela
ku ljep'ga možà,
bi za mizo sedjela
in gledala ga.«

- »Le glej'ga, le glej'ga,
še štufa ga boš;
še kruha in vina
željela si boš!«

RINKO JE ZLOMILA

*Rinko (prstan) je zlomila
v ogénj je skočila,
jubezan mojà
ven po pragu je šlà!*

-
- Sodnik:* Vi ste ukradu že prej 100 lir — sada pa še
80; al ne mislite se pobuojšat'?
- *Tat:* Saj sem se že pobuojšu za 20 lir!

NAŠE DIKLE V ANGLIJI

V zadnji časih tudi naše čeeé si hodijo služiti doto po svjete. Vic ku kajšan taužint jih je zapustilo svoj duom in so šlé služiti dol po Italiji, na Francuosko, v Švico (Svizzero) in v zadnih ljetih, tudi v Anglijo (Inghilterro).

Muoremo spoznati, de naše dikle so si par-dobile veliko čast povsod, tode ki služijo za-vojo njih poštenosti, pridnosti in zvestobe. Od vsih kraju vprašajo dikle iz Benečije. Vic od njih je najdilo srečo po svejtu: nekatere so se bogato oženile, druge so puno paršparale al pa pomagale hišnim. Povsod so dobrò plačane, narbuj pa v Anglij in zatuò v Anglijo jih hodi njimar vic na službo. Kakuò se jim godi v Angliji? Berite kaj je Cecilija P. pisala »Trin-kovemu kolédarju« za ljetò 1955:

»Naj povjem, kakuò se znajdemo nediške in recanske čeeé v Angliji (Inghilterra), ki je dažela dažà in mokruote in maglé. Narvic se nas jih je ustàvilo v Londonu (Londri), ne zastran maglé, ampak zastran ljepe plače.

London je narvenč mjesto na svjete, na taužinte krat venč ku Špjetar. Ima milijone in milijone prebivavceu. Po kontradah vse gomazi od ljudi kakor pri nas po maši, pred cjerkvijo.

V srjedo mi je Marcela telefonirala - v Lon-donu si govorimo le po nit' - de ima »day off«,

VAŠKA KAPELICA V UTANI (Lurdška)

kar pomeni, de ne bo kuhala večerje, de puojde v mjesto, de jo muorem priti obiskavat in de se znajdema pri »*Unde groundu*«, ki će reč pri željéznici (ferrovij), ki gre pod mjesto al tudi nad mjestom. Jest pa sem hitro telefonirala še Bruni, ki je tudi imjela »*day off*« in sem ji rekla, de boma šlé skupe do Marcele. Kmalu se je parpeljala z »*busom*«, kar pomeni korjero, ki pa ima dva »*štuka*«. Kier se nama je mudilo, sma se pejále pod zemljò. Vozi hitro in bi šlò vse prou, če bi bila samuò adnà željeznica; nesreča je v tem, de jih je vse puno in vozijo včasih druga čez drugo al druga pod drugo, pa se ne vidi kje se srečajo. Nu, najdile sma postajo (stacijon) in povjedale, kam bi rad' šlé. Tist' mož, ki nama je dau listek (biljet), nama je njek' pravu, pa ga njesma pru nic zastopile. V Londonu ne znajo ne slovensko ne italijansko, dokjer se ne navadiš iglesko, si muoreš pomagat le z mahanjem roké, kakor napolitani. Teklé sma po štengah na dol, skočile v vagon in lepuò sednile na kušin. Bruna mi je povjedala, kakuò se je bila zgubila v gosti magli, kadar je iz prodajalne (butige) šlà damù an njé moglà najti hiše, kjer je stanovala. Čudno je bilo: maglà je bila takuò gosta, de ljudjé so nosili v roki lampadine za ne bùtnit adàn v družega. Kadar se je bližala nuoč še roke pred sabo se nje

vidlo. Hodila je gor in dol, gledala in tipala na vse kraje za najt vrata, ki je dobrò poznala, pa njé mogla prih h sebé. Rješu jo je njekšan »bobby« al policaj. Povjedala mu je za številko (numer) od hiše in on jo je peju za rokò do vrat. Kakuò je on mogù vjedet za prave vrata, mi njé vjedela povjedat'.

Drugi dan je spoznala, de je hodila okuole an okuole hiše, pa njé vjedela de je ta prava hiša, takuò je bila maglà vse spremenila.

Kadar mi je Bruna tuole pravla, njesma nie gledale kode se vozma; šelé kadar sma se parpejale na luč, sma pogledale alj je ta prava postaja, pa njé bila. Konducenti od vlaka (trenna) so njek vpili nad nama in mahali z rokami, takuò de sma zastople, de vlak ne vozi naprej in de muoremo stopiti dol. Njekšna železničarka - v Anglij tudi žene služijo na željeznici - naju je vprašala de kam sma namjenjene. Kadar sma ji povjedale, nam je dala zastopiti, de sma se parpejale previe naprej; pejala nas je pred njekšno karto na zidu in nama kazala njek barvane linje in nama pokazala imé postaje, kamor sma bile namjenjene in potlé tudi postajo kjer naj bi prestopile. Lepuò sem ji rekla »thank you«, ki če reč: Buoh lonaj!

Šle sma na drugo stran željeznice in skočile v prvi vlak, ki je pelju mimo. Spet je šlo hi-

tro, prehitro, de bi mogle zagledat postajo, na kateri naj bi prestopile na drugi vlak. Kadar pogledam skuoze okno, vidim da sma spet na luči in na čisto neznani postaji. Kadar sma uprašale, nama je železničar povjedu, da sma se pejale previc naprej in de muormo nazaj. Njesma vjedle al naj bi jokale al pa se smejale, trkaj buj, ki na zadni postaj, kadar sma stopile v vlak, so se bile vrata takuò hitro zaparle za Bruno, de so ji bile parjele not kíkjo in jo razprale, takuò de jo je muorla z rokò kupe daržat'.

Spet sma šle v drugi vlak. Telkrat pa sma takuò gledale, de sma zagledale to pravo postajo za prestopit spet na drugi vlak. Tekle smo po štengah in kmal sma paršlé na varh, najdle te pravi vlak in spet se vesele peljale naprej, saj sma vjedle kakuò težkuò nas Marcela čaka. V Londonu se muore njimar teč, vsi in povsod tečejo, ne vjem al od navade al pa kier je nevarno zamudit', takuò sva muorle teč tud' jest in Bruna. Kadar sma stopile iz vlaka, se mi zdjelo de že poznam pestajo in sem spoznala, de sma spet tisti postaji odkoder sma se muorle peljat nazaj. Sam Buoh vje kakuò sma se bile zmotile. Železničarka naju je spoznala in se nama je smejàla kadar sem skušala ji dopovjedati, de ne morema najti pravega vlaka. Sada pa nama nje vic dopovje-

dovla de kadà in kjé naj prestopima, pač pa nas je peljala do konduktorja in mu parporočila, de naj nas »varže ven« na pravi postaji. Tam nas je porporočiu drugemu konduktorju, de naj nas pelje na te pravi vlak (treno). Tele nas je rjes pelju na drugi vlak in tam povjedu njekšnemu drugemu konduktorju, de kjé naj nas ven varže. In kadar so nas ven »vargli«, smo zagledale Marcelo, ki nas je nervozno kregala, kier smo ji stuorle čakati čez tri ure. Rjes je bilo, vozile smo se vic ku tri ure gor in dol, naprej in nazaj, pod zemljò in nad zemljò in popunama zastonj, saj njesma plačale ku te parvi biljet. Se muore reč, de Inglezi so rjes pravični ljudjé: če so nama bili stuorli plačati vso tisto vožnjo, njesma bile imjele zadost sudu in so nas bli muorli pejati »po šupu« damu . . . Drugič, ki sem se peljala k Marceli, sem se parpeljala tjé v malo minutah.

Takuò, vidita kakuò je huduò za človjeka v Londonu, posebno če ne zna jezika. Takuò in še hujši se je bilo zgodilo adnemu naših puobu, ki se je cjeu dan vozù gor in dol po Londonu za najti pravo postajo, do katere bi se biu muoru vozit' narvic 15 minutou.

»Oh,« se je kùmrala Marcela: »Čudni ljudjé so Inglezi, bogati so de ne vedò kam z denarjem. Očà ima fabriko, mati prodajalno, hčì »bar« zasé in vendar vsako jutro jedò za zaju-

trak (kulcijon) »močnik«: tudi na Božič jedò močnik. Tudi mene so gà ponujali in hvalili, de kakuò je dobar. Jest pa jim hvalim našo »polento an klobase«. - »Tisti njih »močnik« je prù za prù »poridge«, ki je iz aržéne moke. Noben pravi Inglez ne živi brez njega, tudi ti se mu boš privadila« - »Močnik je močnik, čeglih ima inglesko imé,« mi je odgovorila Marcela. - »In čudni so tudi zatuò, kier se bojò odebeliti in nečejo previc objejenega živila,« je rekla Bruna. »Kulku reči zmečen proč, kier jih nečejo jesti zastran previc objele«. - »Lepuò pa je, de te ne krégajo. Če ti ukvažejo, kjek' ki ti se ne dà, se storiš kakor de njesi zastopila in narediš, kar gre tebe prau, in oni ti nic ne djejo«.

Takuò smo se pogovarjale in počasi srjebale čaj (thé), dokjer nje paršlà ura, de smo muorle damù. In takuò, vsako nedejo se srečamo tlé al tam, se pogovarjamo o naših težavah, o naših domuovih v Nediški al Rjecanski dolini in takrat se nam zdì, de smo v naši ljepi Benečiji.

Vickrat se zberemo vse kar nas je Slovenk iz naših krajeu v Londonu, pri našem misijonarju in takrat je rjes lepuò: molimo, puojémo,, se učimo kake komedje, se smejemo, takuò de se nam zdì de smo tam domà. Naše »čečé« naj se nic ne bojé priti v London, čeglih je deleč. V začetku se jim bo zdjelo čudno v

tem maglenem mjestu, pa počasi se bodo par-
vadle in nazadnjo bojo še vesele, kier plače so
dobre in Inglesi ne zaničavajo dikli, kakor po
drugih krajih. Vie jih pride gor, buj lepuò bo,
kadar ob nedejah se bomo zbjerale.

CECILJA

HUDA ŽENA DOUGO ŽIVI

*Donàs veseu,
jutre veseu:
cjeu tjedan dobre voje:
še bui pa bi biu,
če b' se ne biu oženiu!
Huda žena, grda žena
je hujš' ku pokriva:
pride slana, pokrivo umori,
huda žena pa še dugo živi!*

»KORAŽA VEJA«

*Če b'koražna ne bila,
že umrla sem bila;
je dobro za mé,
de mam' koražno sarcé.
Koraža vejà,
dok' njemam možà:
kù možà vdobim,
vso koražo zgubim!*

„ŠE HUDIČ SE BOJI BABE“

(P r a v ' c a)

Kadar je bila odparta jaga, Martin Jagru se njé vic zmenu za hišne djela, ne za žvino, ne za ženò, ne za pet otročiču, ki mu je biu Buoh dau. Od jutrince do avemarije je s puško na ràmannah lazu po dolinah in po breguovih za svojim starim psàm in uòhu za zajci in drugo duàčno, dostkrat lačan an žejan de b'se biu še kàmanu usmilu.

Družina je tarpjela veliko škodo posebno na jesén, kadar je bila sila spravit' pod strjeho pardjelke taz puoja in nanest' darvé in senà za zimò. Njega žena Katra njé mogla skarbjet' za vse.

Vsako vičer, kadar je paršù damù, je biu kreg med njim in ženò, še posebno kadar je paršù s praznimi rokami, kar se je pogostama zgodilo. Katra mu jih je zguorila trkaj, de Martin jih njé mogù prenest in za ji stuort moučat' je začeu klet': »ti hudičova baba, pre-sneta sova, de b'hudič te ne vzeu itd.«

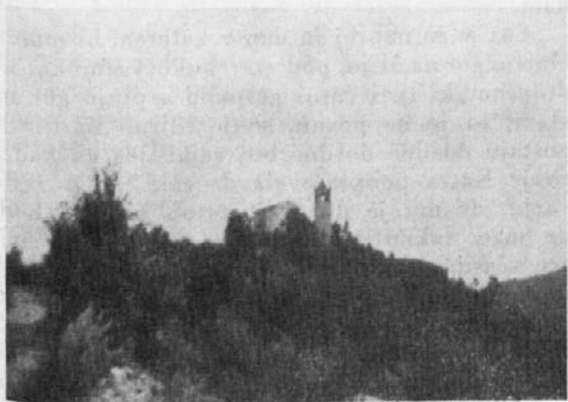
Njeko ljeto je biu cjeu tjedan zamudiu gor na Miji za to dujo kozò. Vickrat mu jo je biu »Fido« pargnù takuò blizu, de b'jo biu lahkò s paleo zajeu, pa je bilo, kakor de njega »kugle« bi se bale kozé: nikul je njé zadeu četud' je streju de se je odmjevalo po vsi Miji.

Zlomjen od trudnosti an jeze je sednu na kaman pod starim bükovim štoràm za se odpočit'. Potrjeba mu je bilo iti damù, kier je biu že tisto vičer prjet' snjedu te zadni kos pogače, ki je biu nesu za sabo in so se mu nogé tresle od šibkočé. Špot ga je bilo prit' damù s prazno rokò, trkaj buj kier že vsa dolina je vjedela, de je biu zaslediu dujo kozò. Kadar je pomislu na duom, je že vidu Katro kakuò ga čaka s metlo na vratah. - »Kier Buoh mi neče pomàt', naj mi pride hudič na pomuoč,« je zakleu ves obupan. Njé dobrò bleuknù te klétvine, ki ga njekšan rahlo odzad potùče na rame. Se hitro ogledne an zagleda za sabo vesokega, v čarnim oblječenega gospuoda s pinjastim klabukam gor na glavi.

- »Ki češ od mene?« ga vpraša prestrašeni Martin. -« »Nič slabega!« mu odgovori te čarni gospuod. »Če se mi podpišeš na tolo karto, de donč ljeta, glih na tuole mesto najdeva kajšno tajšno duàčno de jest je ne bom poznù, jest ti dan cjeu žaki denarja. Če pa donas ljeta ne najdem na latim mestu dujàčne, ki je ne bom poznù, ti ponesem ženò.« Dugo cajta je Martin premišljavu kaj naj bi stuoru, pa nazadnje je le podpisu karto tistemu čarnemu gaspuodu, ki njé biu drugi ku sam paklenski hudič, katerega je biu, v obupu, poklicu na pomuoč s kletvino. - »V cjelim ljete že najdem kajšno

žvinco, ki tele gaspuod je ne bõ poznù,« je mislu sam par sebé Martin. Čarni gaspuod mu je pokazu žàkjac denarja, ki je biu gor za štoràm an potlé je zginu brez sledù.

Martin je veselo zadeu žàkjac an leteu damù. Katro, ki je bila uon z sebé od jeze, jo je poklicu tjé v izbò, de ne b' čuli in vidli otroci in sosjedje. Tam ji je odprù žàkjac in pokazu ejeu kupac zlatniku in srebarniku. Kutra se je parjela za glavò an starmjela brez besjede. Šelé kadar ji je Martin razluožu, de ves tisti denar je biu pošteno zaslužen an paršparan, kier on v tulku ljetih, ki je hodu na

STOBLANSKA CERKEV

jago je biu postreliu vse puno dujačne, ki jo je po skriuš' draguò prodaju njekšnemu bogatemu gospuodu, brez nji povjedat, Katra se je pomirila. Buoh var' če b' ji biu povjedu de tist' denar mu ga je biu dau sam hudič za njé kožo!

V malo dnéh v Martinovi hiši se je vse spremenilo. Martinu njé bilo vic trjeba hodit' na jago; v hiši njé bilo vic mizerje, njé mankalo vic ne pit' ne jesti. Ljudjé so pravli Martinu »gaspuod Martin«, ženi pa »gospà Katra«. Lepuò oblječena obà z otuoci, sta stuorla djelat' hlapcam in diklam, kakor se spodobi gaspuodam.

Čas je šù naprej in dan v katerem bi muoru Martin gor na Mijo, pod star bukovi štor kajšno dujačno, ki tisti čarni gaspuod s pinjo gor na glavi, bi je ne poznù, se je bližu. Martin je postaju od dné do dné buj zamišljen an kadar ga je Katra pouprašovala de zakì, se je izgovarju, de mu je dug cajt zatuò kier ne hodi na jago, takuò de še onà ga je silila de najgre včasih na jago za de ne oboleje. In takuò je Martin postau speka jagar. Dan za dnevom je hodù gor po Miji, Uoglu, Matajuru, Ivancu itd.; prebrodu je vse hosti, vse čela, vse grape de b' mogù ušafat kajšno nenavadno žvino, za zaprjet usta zluodju. Postrelju je puno zejcu, lesic, breberc, jazbacu, jerebu, itd. pa nikjer

njé mogù zasledit nobene žvine de b' je ne biu poznù. Katra, ki njé vjedla, de zakì je njé Martin spek obnoreu za jago, se je jezla an mu nje dala mirù kadar je paršù damù. »Zakì zamujaš an se martraš, saj ti ne nic manka, saj si te narvenč gaspuod ejele Nediške doline,« mu je oponašala. Saruota nje vjedela, de Martin se je martru za rješit' nje kožo!

Kadar je vidu, de ne bo nic za nepoznano dujáčno in de za par dnì mu pride hudič po ženo, Martin si je pardau koražo: je poklicn Katro v izbò an ji je vse povjedu. Katri je zmraščalo po vsem živuote, je pobjedjela ku smart! Kadar je moglà do sape, ga je uprašala, de kadà b' se imjelo tuò zgodit'. On ji je jočé povjedu da za dva dnì. »Puj hitro gor za Livak an gor v smrjekovi hosti naber' pun' lonac smolé«, mu je jala. Martin je teku gor za Livak an je nabrau pun lonac smolé. V tem času je Katra ubila štjer kakuoše an parpravla an ljep kupac pernic. Kadar je paršù Martin s smolò, sta šlà obà gor na Mijo an neslà za sabo smolò an pernice. Tamgore se je Katra sljekla do nagega, je podarla kite an razkuštrala lasè na vse kraje. Potlé se je vsa namazala s smolò an se je potacàla po kakošnjih pernicah. Pernice so se parjele za smolò an Katra je ratala tajšna zverina de še Martin se jo je vstrašu. Sednila je glih na tisti kaman pod

starim bukovim štorom, na katerim je biu Martin podpisu tisto hudičovo karto.

Hudič se njé pustiu čakati! Par minute, glih na obljetnico tiste ure, ki je bila karta podpisena od Martina, je veljezu iz bližnje host' tisti čarno oblječeni gaspuod, sa pinjastim klabukom na glavi an se je parbližu Martinu. Martin, brez mu nic reč, je pokazu s prstom tje pod štor. An kadar čarni gaspuod je zagledu tisto strašno zverino (Katro) tam pod štorom, se je takuò prestrašu, de je kù strjela švignu nazaj tjé v host.

Takuò se je Katra rješila iz hudičovih parkju in v Martinovo hišo se je povarnilo ve-sejé an sreča. Katra je skuoze vse življenje za smjeh, oponašala Martinu, de jo je biu prodau hudiču, pa Martin ji je oponašu, de je takuò gardà an zleht, de še hudič je vteku od njé.

TIHO BODI!

*Tiho bod', tiho bod' jubica,
de ne bo zvjedla mama tvoja,
de ne bojo zvjedle tvoje sestré,
ki njeso tiste za moje sarcé.
Tiho bod', tiho bod' jùbica,
de ne zvedò druge čeče:
de ne boj zvjedli druzi ljudjé,
ki njeso za muoje sarcé!*

„SVETA NUOČ“ PÉTJARJA MARTINA MAČKE

Je bilo na božično »Sveto nuoč«. Stari, po vseh naših dolinah poznani pétjar (berač) Martin Mačka je hodu po hosti z varcò v roki in iskau parložen varh za se objesit'. V njekim zapuščenim kazònu, blizu te hosti, je biu puštiu boljehjasto ženo s petemi otročiči, ki so se tresli od mraza in od làkote. Reku jim je, de gre petjat kjeki za jesti, de ne bojo umarli od làkote glih na Sveto nuoč. Uòharni in neusmiljeni gospodar jih je biu vegnù uòn s hiše, kier nieso mogli plačovati fita.

Martin je biu že parvézu varcò za varh njeke stare bukve, kadar začùje za harbatom an močan glas: »Za božijo vojo! Martin, kì djelaš?«

Martin se ogledne an vidi dnega starega pétjarja s žakjom na ràmani in palco v roki.

Pétjar ga je uprašu de zakì se čé objesit, in Martin mu je povjedu za uržuh njega obupanja.

Pétjar je ložu žaki dol na tlà, ga je odvezu, je vzeu iz njega àn zlat parstan, an ga je dau Martinu rekoč: »*Nic ne obupavi, Martin! Vzem' lete parstan, ki ti bo parnesu srečo: Kadar ga nasadiš gor na parst, ti rata vse kar boš želeu. Darži pa lepuò na pamet: de če ne*

boš usmiljen do pètjarjeu, bò huduò za te!«

Pètjar je zginu izpred Martinovih oči, ku de b' ga zemjà požarła.

Martin je veselo téku pruot »kazònu« kjer ženà an otroc' so ga čakali, de jim parnesè kjek' za vičerjo.

Jasna in ljepa Sveta nuoč; od vseh krajeu se je čulo veselo zvonenje. Martinovi so se pekli okuole ognjà, molili an čakali, de jim tata parnesé kjek dobrega za Sveto nuoč. Kadar je vstopiu v hišo, so otročiči skočili na nogé in ga vprašali: »Tata, kaj si nam parnesu?« Tata pa jim je ukvazu sednit' dol na tlà.

Vzeu je iz gajofe (žepa) »pètjarju« parstan, ga jé nataknù gor na parst an je jau: »Naj rata tlé kùpac dobrih hljebčiču.« Na magljenje se je znajdiu pred njimi ljep kùpac objejenih hljebčiču. Ženi in otročičom se je zdjelo de sanjajo. Adan za drugim so jemalj dobre hljebčiče. Takuò dobrega krušaca njeso jedli odkar so bli na svjete. Potem jim je Martin reku, de naj povedò vse kar želijò, in pred njimi je ràtalo mesuò, vino, štrukij in vse kar so si mogli željeti na Sveto nuoč. Tudi lepé, gospuojske obljeke je tata parklieu s pètjarjovim prstanom.

Nazadnjo, so se znajdli v ljepi, gorki hiši, ki je bila velika kù an grad. Rjes lepò in veselo Sveto nuoč jim je biu parnesu Jezus!

S pomočjò svetonočnega parstana, pétjar Martin Mačka je biu ratu adàn tih narbuj bogatih gaspuodu cjele dažele. Vse je govorilo a njem, vse ga je častilo, vse se mu je parklanjalo.

Ljeta so šle naprej, otroci so zrastli in postali puobje, za kateremi so se lovile te narbuj ljepe in bogate grofice in principese. Njega te parvi sin je biu zasnubiu njeko lepò in silno bogato grofico. Očà mu je biu parpravu »òj-ceta« urjedne bogatega Epulona, an je biu povabiu poglavarje dažele an vse te narbuj imenitne in bogate gaspuode an gospé.

Kadar vsa tala gospodà se je mastila na òj-cetah, je paršù pred hišne vrata adàn vas raztrgan pétjar, s žàkjem na ramanu an s palco v roki in je prosiu, de naj ga pusté v hišo. Hlapci so ga lovili proč na vso muoč; on pa nje teu iti, an je reku, de ne puojde dokjer ne bo govoriu z gospodarjem od hiše. Nje bilo drugače, ku poklicat gospodarja. Tele, kadar je zagledu pétjarja, je zaarjù tjé vanj, ku v juskjega pisà: »Poberi se odtuod, preklet ušivac, kier če né nahujskam pruoť tebe vse pisé, de te razjedò ku zejca! Al ne vješ kadù sem jast?« Pétjar se je posmejau an je šu.

Malo potlé, je pargučàla dol na duorišče dnà ljepa karòca, s šestimi bjelimi konji. Martin, novici an ti povabljeni so skočil' na

nogé an letjeli dol na duorišče za lepuò sparjeti tistega neznanega pa sigurno imenitnega gaspuoda, ki se je parpejù s karoco an šestimi konj. Karoca se je odparla in iz njé je stopiu glih tisti pétjar, katerega je biu Martin malo poprjet zaloviu kù vsteklega pisà.

Vsi so ostarmjeli. Martinu je zmankala sapa od špotà! in pétjar je pogledu smejé Martina an mu je jau: »Al me ne poznaš? Jest sem glih tisti pétjar, ki tam v hosti sem ti biu dau parstan, kadar si biu za se objésit' od obupanja. Takrat jest sem ti biu jau: *»če ne boš usmiljen do pétjarjeu, bo huduò za te!«*

Sada, ki sem se parpejù s karoco kakor velik gaspuod, si pustiu òjceta an si parleteu me sparjemati s vsjemi povabljenimi; prjet pa, kadar sem paršù kù pétjar, si me zaloviu kù pisà. Vjed, de odsada parstan zgubi vse njegà moči an vse kar si z njim pardobiu se bo skadjelo, de *»bo huduò za te!«*

Grad, premoženje, bogatije, čast, vse je narokrat zginilo in Martin, ženà, siuovi so se znajdili lačni an raztrgani v kazonu tam par hosti.

Takuò je biu Buoh poštrafu obogatjelega pétjarja, ki je biu ratu prevzetan in neusmiljen do tih buozih, potlé ki je biu obogateu. Buoh mu je biu dau, pa Buoh mu je tudi vzeu.

VAHTNE STRAŠILA

Bilo je na Vahtno večer. Luna je svetila in po vsih vaséh je zvonilo za duše v vicah. Mama je kuhala štrukje, kakor je navada na vahtno večer, mi pa smo molili vse tri parte sv. rožarja za naše te renke. De bomo buj zvestuò molili in ne mislili samuò na štrukje, nam je mama, pred rožarjem pravla, de kakuò muòrejo sveie duše v vicah nuoč an dan tarpjeti tam v ognju, in de samuò na Vahtni večer jih Gaspuod Buoh pustì za 24 ur iz vic in de v tistim cajtu te duše prebivajo v hiši kjer so umarli.

Molili smo buj pobožno kù po navadi; mislili smo na renko staro mater (nonu), na starega očeta, na strica Vànaca, na teto Mijuto in druge naše te renke, ki so za 24 ur v naši hiši, kaduò vje kakuò skriti, de jih ne vidimo. Višno pa de poslušajo de kakuò molimo za njé. Če je kjek' poropotalo v kajšnem kotu, smo se stresli od strahù, in pogledali po tistem kraju v strahu, de b' ne vidli kajšne duše. Posebno naša Anica se je bala, de bi ne zagledala renke tete Mijute, katero je tulku jézla, kadar je bila živa, de zavoyo njé sigurno de tarpì tam v vicah.

Potlé ki smo zmolili cjeu rožar za duše v vicah in smo se zluòžli okuole mize za jesti vahtne štrukje, nam je stari stric Mateuš po-

vjedu, de kaj se je bilo zgodilo na vahtni vičer ankrat, kadar on je biu šelé puob:

»Tikrat je biu britof al podkopališče okuole cjerkve in mi puobje smo, po stari navadi, vso nuoč zvonili za duše v vicah, med tim ki ti druž' ljudjé do poznò molili par prižganih lučicah tam na britofe. De bi nam ne biu dougcajt, smo kurili ogin v turnu (zvoniku) in pekli na žerjavici krompi, burje, pagnole, oblice in druge stvari; za bucon vina je skarbeu pa mežnar.

Okuole pounoči, kadar že njé bilo vie ljudi tam na britofe, se je parvljeku kaduò vie odkod, tudi Tinac Žagarju, pijan kù krava, četud na vahtno vičer so bile zaparte vse oštarije. Po njegà navadi je začeu razmetovat in preklinjat, de ga je bilo strah čut'. Mi puobje njesmo mogli tarpjet tegà, de bi an pijanac na dan Vjernih duš, pred cjerkvijo, blizu britofa preklinju na tisto vižo. Potiskali smo ga na vso muoč an še cabal, de naj gre proč, de naj gre spat dol v senuò, on pa nam se je postavju an še buj groznuò preklinju. Nazadnjo nas je popadla jeza an smo mu jih nabasalj trkaj, de nje mù vic stat' na nogah. Kadar je videu, de je bilo previç huduò, se je le podau: je legnu tjé za turam an tarduò zaspau. Smarčù je ku de b' godla harmonika. Pogovorili smo se med sabo, de ga ponesemo tjé na britof an polegne-

UTANA: Srednjeveški tabernakelj, do l. 1600 v cerkvi,
od takrat na stopnicah pred cerkvijo

mo med grobišča, za de se zgrozì kadar se streznejè an zbudì med grobišči. Smo ga počasi nabasali gor na njeke ljesanca, ki smo jih najdlji v turnu an smo ga počasi nesli kakor ubito prasé tjé na britof in ga lepuò polegnili med dve grobišči. Je spau ku čok! Na glas smo se smejal pijanemu norcu in mislil, de kakuò ostane, kadar drugi dan se zbudì na grobiščih.

Takrat pa se je zgodilo njek strašnega: zemlja se je stresla pod našemi nogami, de se smo vsi zvarnili dol na tlà an od vseh strani se je začulo takuò srepuò ječanje in jamanekanje, de smo kù okamenjeli od strahù. Vidli smo tjé po grobiščih kakor čarne sjence, ki so se gor zaderjale in razpenjale roké ku de b' tjele nas zagrabit'. Vsak od nas, kadar je paršù h sebé, se je parju za glavò an jo pokadiu pruot duomu brez vprašat de al grejò ti druzi. Tisto nuoč njesam zaspau an sem se tresu kù šiba. Drugi dan nas je bilo špot še prit' pred ljudi. Vsa vas je bila prestrašena an vse je govorilo le o tim, kar se je bilo zgodilo tisto nuoč tam na britofe in de kakuò so ti neumni puobje razkačili te renke s tem, de so se takuò nespodobno obnašali tam na britofu, na tim svertim prestore, kjer so podkopani naši ti renki.

Nikul njesem mogu zvjedet de kadà in kakuò se je biu zbudiu renik Tinae Žagarju an

de kaj mu je ràtalo tam na britufe. Nobedan ga njé videu, nobednemu njé teu povjedat o tim. Le tuò viem: de od tistega dné ga njesem videu vic pijanega, ga nisem ču vic preklinjat' in de je hodù h maši vsako nedejo in na kvatrinco je celé ure molù tam na britufe.

Pravi pregovor, de »pijanac se spreobarne, kadar se v jamo zvarne«. Odkar je svjet le Tina Žagarju se je spreobarnù že prjet, ku se je v jamo zvarnù«.

JEST UŠAFAN DNO DRUGO

*Tamgòre je jasno,
tamdòle je maglà:
moje jùbce ljubezan
je nesla uodà!*

*- Če jo j'nesla,
naj jo nesé:
le dol naj gre z njò;
jest ušafan 'dno drugo,
še guorš' kukar njò!*

VELIKA TOLAŽBA:

Vduova je obupano jokala na grobu svojga možà. Nankrat pa vstane vesela in rečé: »To tolažbo pa bom rjes imjela, de bom vjedela, de si umrù.«

MIHOVE TE PARVE SUZÉ

Se ne spominjam vic al je biu gor z Dreke al gor s Kravarja Miha Maglin, s katerim sma bila velika parjateljja v kasarni Alpinou, v Čedadu, v času te parve uojské, ljeta 1915. Vjem pa, de takuò barkegà, poštenega an pametnega puoba, ku k' je biu on, ga njesem najdu par sudadih.

V kasarni nas je bilo puno Slovjenju, smo se imjeli radi an kadar smo guorili med sabo, se nam je zdjelo, de smo kù tadomà. Miha an jest pa, sma se imjela rada kù brata, zmjeram sma bila kupe.

Oficijali so bli brumni in so nas imjeli še buj rad ku Lahe. Je biu med njimi pa tudi adàn tenente Slovenj iz naših krajeu, ki je biu takuò preuzetan zastran tistih dvjeh srebarnih trakou gor na kapi, de ga je bilo špot bit Slovenj an njé nikul spregovoriu še dné besjede po slovensko z nami an če njé muoru, nam njé paršù blizu. Kadar je muoru bit med nami zavojo službé, je daržù gor ušesa an se je nopenju, kù de b' biu kajšan general; kadar pa je biu med drugimi oficijali, je stau ponižno kù an èjuk, njimar v strahu, de mu porečejo »šklaf«.

Za bit buj »brdak« an za buj pokrit njegà »slovenstvo«, je biu z nami moènuò ostar an

narbuj je biu veseu, kadar je mogù dat kajšno »punicijon« kajšnemu Slovenju.

Zastran tegà, de se je takuò »daržù« an de ga je bilo špot bit' kar je biu, je biu ostudan Slovenjom an Laham; mi smo mu pravli »pavon« al pa »smrkovac«, Lahi pa »kel pantalon di šklaf«. Mene in Miha nas je garduò gledu na posebno vižo, zatuò kier se njesma tresla od strahu pred njim an sma mu se posmihàla od zad. Kier njekšan dan njesma zadost hitro skočila na nogé za mu narest' »saluto«, te smrkovac nama je biu dau vsakemu po pet dni »consegne«, an takuò, zavojo njegà prevzetnosti, sma muorla ostat' zaparta v kosarni pet dni. Sevjede sma zmolila marsikajšan »očenaš« pruot njemu, kadar nas njé čù, an če b' ga bila imjela gor v kajšnem patoku gor za Tauarjano b' ga blà pošteno ocabala.

V tistih petih dneh »punicijona«, sma si z Mihom trkaj povjedela, de bi jih bilo za dué velike bukva.

Narbuj s sarcan sem se muoru posmejat', kadar mi je Miha pravu, de kadà so se mu parvikrat v življenju vlile suzé.

»Moje dni,« je pravu Miha, »se njesem razjoku; nobedan njé nikul videu suzé v muojih očeh. Še kadar mi je mama nategovala ušesa al pa očà mi jih basu gor po r . . . , njesem teu dat' gušta deb' me vidli jokat'. Kadar je

začela vojskà an sem jim dajau rokò za slovuò, sta tjela muoj očà an moja mati cagat od žalosti an sta jokala na glas, de so jih čuli po vsi vasi. Še buj močnuò je tulila moja jùbca, ki sam jo meu poročit o puste. Se vje, de se mi je tajilo sarcé od žalosti, pa vsedno sem zadaržu suzé. Kadar pa sem stopnu tjé na vrata od hljeva za pogledat še enkrat našo »Lisko«, me je tala takuò milo pogledala an je takuò milo zatulila za slovuò, de se mi je takuò usmilila, de so se mi vlile suzé, an buj sem jih obrisavu, buj so mi tekle.«

»Al njé čudno tuò,« je šù naprej Miha, »de kar njestà mogla né očà ne mati, kar njé moglà jùbca, tuò je dosegla naša »Liska«. Nespametna krava mi je ta parva zdarla suzé! Zarjes de, Buoh mi dà gnado se povarnit' damù po vojski, me bo špot priti pred muoje vasnike, trkaj buj ki, kadar sem se razjoku, je bilo puno čec' tam na pot, pred katerimi sem se hvalu, de ne znam jokati.«

Poslali so nas na fronto, Miha je biu preložen v drug batalijon an se njesma videla vic. Šelé po vojski sem izvjedeu, de vasniki njeso mogli oponašati Mihù »kravjih suzé«, kier. saruota, je padu gor na Trentinskem frontu.

Buoh mu daj večni mir!«

PERINAC

KAKUÒ JE JOŽA NOSÙ ZLUODJA NA STARO GORO

Njé pravca, se je resnično zgodilo, kadar je biu Žvanetu gaspuod gor z Ruonca za famoštra na Stari gori.

Takrat njé še bilo cjeste iz Čedadà an so muorli nosit blaguò s košam'.

Zatuò gaspuod famoštar je imeu hlapca, ki mu je hodù po dvakrat an še trikrat na tjedan po »spežo« v Čedad. Hlapac Joža je biu adan velik jinak iz nediške doline, pa tud' bruman in močnuò pobožan. Je bugu svojga gospodarja in mu se nje tragalo nobeno djelo. Mežnarju je pomagu zvonit', kadar so parhajale precesje; je rad molù in služu par mašah. Samuò to peco je imeu, de je nuoč an dan prežvjeku »čike« in de je biu njimar žajan. S plačo, ki mu je dajau famoštar bi biu umrù za žejo, pa Joža si je znù pomagàt' tudi na druge viže za preganjat tisto strašno žejo. Kier je biu parjudan, so ga imjeli vsi rad' in vsak mu je o parložnosti plaču bučo vina al mu dau kajšan kos »toskana« za »čike«. Le samuò financoti, ki so imjeli kosarno na Stari gori, so ga garduò gledali an ga njimar špegal' de kode hodi. Vjedeli so, de Joža viekrat, po noč' hodi tje čez konfin, v Miščak in de prenaša z Avstrije celé »kampanone« cukerja, ne-le za famoštra

SLIKA IZ BENEŠKO-SLOVENSKE VASI

in prebivauce Stare goré, ampak de ga po skriuš' prodaja še po bližnjih vaseh. Kadar so vidli, de zvičer ga njé bilo par »ročarju« v cjerkvi, so ga hodili čakati po stazah in po hostah okuole Stare goré an marskajšankrat se je trefilo, de je meu past' v roké; pa hitro ko je čù financotarski »alt«, je vargu žaki dol na tlà an takuò teku tje po host', de nobena »kugla« bi ga ne bila doteklà. In četud' financoti so vjedelj, de je biu on tist kontrabandir, ki jim je utéku, kaj so mu mogli, ku ga njeso vjeli s cukarjom? Še smejau se jim je an se špot djelu z njimi.

Kadar famoštar je biu stuoru prerunat' an lepuò naštimat' kapelo sv. Mihjela dol pod Cjerkvijo (kier sv. Miheu tiščì Zluodja pod nogami), je biu stuoru naredit dol v Čedade, novega lesenega zluodja, kjer te stari je biu že vas črvojedan in se je karhu od starosti.

Kadar so mu s Čedada sporočili, de naj pošje po tega novega zluodja, je famoštar poklicu hlapca an mu je jau: »Vješ, Joža, boš muoru iti po tega novega zluodja v Čedad«. Joža je dno maolo časa ostù brez besjede, ves zamišljen, potlé je odgovoriu: »Vejo gospuod famoštar: nosit' zluodja so velike reči! Še je čulo pravit', de zluodi je nosù človjeka an v svetim evangelju se beré, de zluodi je prenašu še Kristusa iz puščave na varh Jeruzalemskega

tempilna an od tam gor na vesokò gorò, pa še ankul' se njé čulo pravit' deb' človek nosù zluodja. Če b'se tuo zgodilo, dok'bo Stara gora, se bo pravlo, de Joža je nosù zluodja!« Famoštar se je zasmeljau in mu je odguoriu: »Nu! saj je buojš' de se pravi de Joža je nesu zluodja, kakor de zluodi je nesu Jožeta; bodi bruman an puj po zluodja, saj ga ložeš pod nogé sv. Mihjelu.« De puojde rajše, mu je famoštar stisnu v roké dva tih srebarnih.

Slabe voje je šu Joža v Čedad po zluodja. Po vsi pot' mu je mljelo po glavi, de kakuò se bo pravlo, še kadar bo prekopan v britufe, de Joža je nosù zluodja na Staro gorò. Na pamet so mu paršlé tud besjede renke mame: »Muoj sinič, živi njimar v 'strahu božjem' an buoj se zluodja, de te ne ponese.«

V Čedadu je zmeniu tiste dva srebarnika, ki mu je biu dau gaspuod famoštar an je pohaju od oštarije do oštarije, dokler njé vseh zapiu, takuò de ne-lé samuò de je ratu takuò kuražan, de se zluodja njé vic bau, ampak de še nogé so se mu klénkale. Poznò popou'dan, je šu tam kier so hranili zluodja, ga je nabasu tu koš, ga je pokriu s žakjam, de mu se ne bojo ljudjé smejalj, de nosi sluodja, an se je luožu na pot.

Čedajci so gladali za njim an se mu posmihal', ne zatuò, ki je nesu zluodja, saj je

biu s žakjem pokrit, ampak zatuò, kier je hodù kakor človek, ki ima lesene nogé. Kakor de tuò b'ne b'lo zadost', kadar je šu tjé čez »Zluodju muost (Ponte del Diavolo), mu se je utàrgala obramanca, koš mu je fleknu dal na tlà an zluodi je vesù uon s košà, tje na sred' muosta. Nje moč' dopoviedat' v kajšnih se je znajdu Joža, katerega so v Čedadu vsi poznal, kadar je videu, de ljudjé, an še posebno otroci, se zbirajo okuole njegà an okuole zluodja, de vse se reži od smjeha. »Joža di Staragora puarte il djaul,« so uekal' otroc. - »Bùtilu sot il pint dal Djaul,« so se norca djelali ti velici. Joži ga je zgrabla tajšna jeza od špotà, de je parvikrat v njegà življenju zakleu: »Ti prekleti hudič!« - »Prekleta kudiča, prekleta kudiča!« so mu oponašali otroci. Od jeze bi biu vsako malo vargu zluodja dol pod muost, s tem da ga je cabnù na vso muoč; potlé je popadu koš an s vso močjò ga je vargu dol v Nedižo. Ljudjé so pluskali gor na roké in se smejali. Ljudi je bilo njimar vic, kakor kadar so kajšne komedje, an de se jih rješi je Joža popadu zluodja, ga je zagatiu tu žaki, ga je zadeu gor na rame an s palco v roki je odganju ljudi, de je mogù naprej. Otroci pa za njim tje do Kararije so uekal' »Joža ke puarte il diaul!«.

Počasi so ga le pustil an Joža se je oddahnù. Oh kakuò se mu je zdeu težak tist »preklet'

hudič«! Počasi gor po starmin brjegu je pre-mišljavu, de kakuò se bo izgovarju pred fa-moštran, ki ga bo vprašu, de kaj je djelu tulku časa dol' v Čedadu, an de kjé je koš. Od počivala do počivala, je paršu gor na to zadnje kadar se je djelu že mrak. Kumic je videu gor pred cjerkvijo njekšne ljudi: »Je sigurno fa-moštar z mežnarjem in kaplanom, ki gledajo, če grem,« si je mislu Joža. Sklenu je počakat, de naj rata buj tamà, prjet ku iti gor. Je parstavu zluodja v žakju tjé k dnemu grmu, sednu dol an si brisu puot, lačan ku pas.

Financoti pa, ki so vidli de Joži nje bilo domà ves dan, so mislili, de je sigurno šu po cuker tjé za konfin. Brigadir je pošjù po vsih stazah okuole Stare gore po dnegà financota ga čakati.

Začela je bila že ta prava tamà in Joža je teu zadjet zluodja za iti naprej, an takrat je njek zašumjelo v garmovju za njegà hrbatom. Že prjet ku se je ogledu za videt kaj je, »alt!« je zaupiu financot. Kakor deb' ga biu ustrelju, se je prestrašeni Joža vargu dol po hosti dol pod potjo, de je vse hreščalo pod njegà nogami. Partaiu se je dol v neki grapi an čaku, de kada financot ponesé hudiča gor v kasarno. Potlé se je počas' počas' vepljezu iz grape an je šu naravnost gor u kasarno tudi on. Je potuku gor na vrata, an kadar so mu odparli, je

zagledu tan na sred izbè zluodja z rogmi, ki je kuku iz žakja, pa prestrašeni financoti okuole njegà. »Aha!« je jau smejà Joža »ora vedere kontrobando; Joža portare diaulo, ma kvelo portare voi sua kasarma, ma non voi mene.« Financotje so se zasmeljali an so prosili Joža, de naj hitro nesé proč hudiča. Joža je vzeu zluodja kar v naruočje an ga je nesu gor v faruž. Famoštru je povjedu kakuò ga je zluodi martru ejeu dan an kakuò se mu je bilo zgodilo dol na »Zluodjovim muostu« dol v Čedade. Kmalu se je zvjedelo po vsi starogorski vasici, de kakuò sta se imjela zluodi in Joža in smjeha njé bilo ne konca ne kraja.

Drugi dan je zluodi že čepeu tam pod nogami sv. Mihjela, in šelé čepì, med tim ki Joža mu se že puno ljet smeje gor v nebes!

O MATI MOJA!

kaj sem storlà!
Sem se mlada oženila,
sà se grivan nuoč an dan.
Kam je paršù muoj ljedih stan?

Sem pastéjco pogrinjàla,
sem se milo razjokala,
so mi tekle souzé
kù studenca uodé!

„KRIVOPETE V SKOBCU“

(Ronska pravljica)

Kakih stuo metru pod starodavno cjerkvico sv. Ljenarta v Ruoncu, na mersinski strani, je adnà velika jama, ki še današnj dan se kliče »Krivopetna jama«, kier v nji so prebivale Krivopete.

Krivopete so bile garde ponočne ženske z dougimi lasmi, z dougim in spičastim nuosom, z narobe obarnjenimi nogami in dougimi parkji. Suhé so bile, de jih je bilo le kuost in koža; bile pa so takuò močné, de so lomile čela an tačile v dolino velike skale, an kadar je bila huda ura so lomile in rìle kostanje. Dougi lasjé so jim služili za peruota, kadar so farljele z dnegà bregà na te drug'.

Krivopete so vehajale iz njih jame in hodile okuole strašit ljudi an jim škodo djelat, navadno šelé po avemarji, kadar je bila že tamà. Hodile so po stazah in po vaseh, kadar je bilo vse tiho an so posebno zasledovale puobe, ki so hodili v vas na snubo.

Njekšan krat se je zgodilo, de Štjefan Podškodinu z Ošijaka, ki je biu samogudan za djelo, kier je bila luna na punim an se je vidlo skor kù podné, je ejepu kostanjove hlode tam v host' po Avemariji.

Vsenankrat je njek čudno zašumjelo in zavivilo za njega harbatom. Kadar se je oglednu, je zagledu tri strašne krivopete, ki so se mu režale naspruot. Štjefanu je zmraščalo po vsem živuote, lasjé so mu zasarsšali an se je tresu kù šiba od strahù; njé pa zgubu pameti.

Krivopete so mu ukvazale, de naj vzame na rame sekjero an de naj gré za njimi v njih jamo za de bo jim djelu za hlapca an cjepu darvà. Štjefan je parjeu za nasad od sekire, ki je bila ravno zatučena v debeu hlod, ki se njé teu razklat. Djelu se je, kù de se upérja za jo uòn vedrjet', pa je njé mogù, kier je bila previc stisnjena od tardega hloda. Pohleuno je prosù Krivopete, de naj mu pomagajo; de naj denejo roké v hlodovo razpoko za jo no malo razširit' de bo mogù izvljeè sekiro. Krivopete so mu vjervale, so utaknile roké v razpoko an se uperjale za jo razširiti, on pa je potegnju sekiro iz razpoke, hlod se je zaprù an stisnu roké od krivopet' takuò močnuò, de jih njeso mogle izdrjet an so se zvi-jale od tarpljenja. Štjefan si je teu nogé polomit, takuò k'je teku pruot domu. Zaklenù se je v hišo, zaprù vse okna an zataknu vse jamce od kjučavnice an se žegnavu an molù vso nuoč za daržat deleč tiste presnete krivopete, od katerih se je biu z njegà kuštan kumic rješu.

V skopac vjete krivopete so takuò strašnuò cvilile an tulile tam v host', de so jih čuli po vsi Nediški dolinj, dol do Čedada. Vse krivopete, kar jih je bilo po vsih jamah od Matajura do Ivanca, so jim paršlé na pomuoč za jih rješit iz skopca. Nastala je tajšna huda ura an tajšan vjetar z buskanjem an strjelami, de to nuoč je odkrivalo strjehe in rilo kostanje. Štjefan pa njé šu vic v tisto host an je pustiu, de naj tam zagnije hlod.

VESELI FANT

*Poslušajte mene vsi ljudjé,
poslušajte žene in možjé,
bom veselo pjesem vam zapijeu,
kier sem puobič mlad in pa veseu.*

*Oh, kakuò bi jest veseu ne biu,
kaj Bogà ne hvalu in častiu,
dokjer sem nedužan in še mlad?
bodi Bogu hvala taužintkrat!*

*Lepuò žvrgolijo ptičice,
plavajo po vodi ribice.
Očà jih nebeški vse živì,
za mladenca še buj skarbì.*

*Naj bo bjeli dan, naj temna nuoč,
naj me loti se sovražna muoč,
Jezus muoj tovariš, ljubi brat,
hudega bo varvu me rad.*

*Proč, le proč, hudobni fantje vi,
modrijani in posvjetneži!
Nič ne maram jest za prazni smjeh,
nič za vaše djela, ki so grjeh.*

*Srečan sem nedùžan puobič mlad,
v nebesa jest grem rad;
klé bom lepuò molu ino pjeu,
tam v nebesih vekomaj veseu!*

SREČNA POROKA

(v terskem narečju)

»A se ti naordàš (ali se spominjaš) Žvan, te dan kâr (kadar) somo se poročili? Si ti storlù klečati ta na pandelu od moje kòtule (na robu moje kijklje) za cjelo majšo (ves čas maše). Ne bà me itako naučila mà (moja) ranca mati. Jà si siùrna (sigurna) ke (da) mi dva bomo iti šaldo dakordo (bomo složno živali). Guaj (gorjé) če si bà se pozabila. To straši to lajanje (kreg) usàki dan tej (kakor) tam par Campinah.«

KAKUÒ JE GREGORIN ŽIVEU BREZ DIELAT'

Vsì so ga poznali pod imenom »Gregori z Jesenjà« v Podutanski dolinj. Umrù je okuole trideset ljet oduod. Biu je velik jinak, zdreu an močan de nobedan bi ne biu upu se mu poluos'. Djelo pa mu njé dišalo an če njé biu prù sijen, se ga njé parjeu. Kunštan pa je biu de jo jé vsakemu narediu pred očmi; takuò si jé znù pomagat, de je dobrò živeu brez nobene fadije. Vsak' dan je vekunštu kajšno, de se jé stuorù smejat.

Bila je sjéčvina in Mijuta Špeharjova, ki je bila vduova, njé moglà najt nobenega senosjeka. Lotila se je bila tudi Gregorina in trkaj ga je prosila, de ji je obeču. Drugi dan je paršù že zguoda k Špeharjovki s kosò an osunjakom. Mijuta mu je jala, de naj gre niku tjé v senožet in de mu tjé parnesé »kulcijon« (zajutrek). »Vješ, muoja Mijuta,« ji je odguoriu, »jest se ne čujem sječ trave na tašče; ga rajši počakam tlé: niku hit'ga skuhat'«. Mijuti njé ostalo družga, ku objesit kotù gor na kjetunjak an zamješat' močnik.

V tem času ji je Gregorin začeu pravit, de kì guorijò te druge žene od njé dol po vasi: de kakuò je bila norčasta, k'je bila vzela renčega Marina, ki jé biu buožac an bolàn, an je

zazmagala Arneja, ki je teu znorjet' za njò. An takuò naprej ji je pravu an jo je dražiu še potlé, ki je biu sit močnika. Mijuta se je branila, se je zagovarjala, se je jézla, se je jokala in je štrafovala tiste preklete jeseniške basadarece, ki njemajo družega djela ku basade uganjat. Cajt je šù naprej an Mijuta se je bila pozabila na travò, ki je rastla tam v senožet' med tim ki senosek je sjeku basade, ki jih je spruot' zmišljavu za jo zamotit'. »Jezus parpomajte že deseto bije, za vojo božò, Gregorin, let' sječ travo,« mu je jala, kadar se je zmišlila. - »Vješ kaj, Mijuta,« ji je odguoriu Gregorin, »saj se ne spleča, de boš gor nosila kosilo: je skor puodàn, je buojši, de počakam tlé še kosilo an potlé poletim gor an jo bom takuò sjeku, de se bojo djelale iskre pod kosò.«

An jo je spet' spejù gor na basade an Mijuta se je spet zmotila. Po kosilu, ga je silila, de naj gre sječ, on pa ji je odguoriu, de po kosile je vaje dno malo poležat' an de rajši potlé bo djelu kù žvina. Je šu lepuò gor v senožet, je legnu v nječno sjenco anj spau do pete popoudan. Kadar se je zbudiu, je lepuò se povarnù dol v hišo in je jau: »Vješ, Mijuta, človek, ki djela ku k'djelam jest, puno pocera; jest sem lačan: parpravmi dno malo južne.« An Mijuta, ki je mislila, de Gregorin

je djelu kù žvina an sijeku travò takuò, de so se »iskre djelale pod kosò«, mu je parneslà pulento an mu je zrjezala salama, de se je najedu do sitega. On pa jo je spet spejù gof na babje basade, ji je dajau razòn, jo je hvalu dokjer njé skuhala še vičerje. An takuò Gregorin je biu »na zornadi«, je lepuò jedu an più, brez nobene škode za travò. Vsa vas pa se je smejala ubuogi vduovi, ki je bila »kordala« senoseka za de ji bo basade pravu!

„BUOH POMAJ!“

V starih časih je bilo huduò na svjetu. Ljudjé so umirali od nagle smarti kakor muhe. Kaduor je trikrat tuò za tim kihnu, je padu martu dol na tlà.

V tistim času je živjela adna brumna čerčica. Tata ji je biu že umrù. Màmico je imjela zlò rada. Vjedela je, de tata je biu umrù na naglim, zatuò, kier je biu trikrat kihnu, zatuò njé nikul pustila same mame. Vsaki dan je molila in prosila Bogà, de b'ji ne vzeu še mame, če bo trikrat kihnila. In Buoh jo je uslišu. V sanjah se ji je parkazu angel an ji je ukvazu, de vsakikrat, ki mama kihne, naj djé: »Buoh pomaj!«

In zgodilo se je bilo, de mama se je bila huduò prehladila; vsa zavjita je sedjela par ognju, kàšjala an zdjehàla. Čečica je bila v velikim strahu za mamò, ves dan se je tiščàla par nji, v strahu, de b'ne kihnila.

In rjes mamica je začela kihati. Čečica pa je hitro gor sklenila roké in vsakikrat, ki mama je kihnila, je hitro jala: »Buoh pomaj!«

Mamici so se vlile souzé in je vsakikrat odguorila: »Buoh lonj an Devica Marija!«

In màmica nj umàrla četud' je punokrat kihnila. Od tistega časa so se ljudjé navadli reč' »Buoh pomaj!« vsakemu, ki je kihnu in nobedan vic njé umrù od kihanja. Zatuò vse mame učijo svoje otročiče, de naj djejo »Buoh pomaj«, kadar kajšan kihne.

NA KVESTURI:

— Gospod kvestor, včera sem biu zadàu, de so mi ukradli milijon lir, donàs sem prišou pravit, de sem jih biu zgubiu in potlé sem jih najdiu.

— Prepozno, tatù smo že zaparli.

NA KOMÛNE:

— *Sindik*: Vi ne ankul' odprete ust, kadar guor'mò na sejah!

— *Sekretar*: Kaj ne vidite kakuò se mi zdjeha, kadar guor'te vi?

SNUBE V TERSKI DOLINI

(v narečju, ki se govori v dolinah ab Teru)

Paska: »*A kuò* (kaj) *ti dješ* (rečes), *ti Pacija:*
màn poročiti Mateja ali 'à (ga) *pustiti?*«

Pacija: »*Pusti 'à!* *To ne boš mjela* (imela)
srenče z nijen. *O plete* (pohaja) *za družimi.*
O mà 'dan lek (napako) *ard* (grd) *za piti.*
To è (je) »*kuò si jà?* (kdo sem jaz?). *S*
tem braurinom češ mjeti (imeti) *maso* (pre-
več) *križa.*

Lucija: »*Po ja!* *Dan sin* (fant) *ko hodi okou*
po pou nòči zbuduat dno hčer (dekle), *o ne*
pravi dosti doreà (dobrega). *Ja* (jaz) *za*
muoj kont (od moje strani) *to parvo nuoč,*
ko o be paršou me ledat (obiskat), *be tjela*
(bi mu) razparati oenj (ogenj) *ta na oenji-*
šču (ognjišču) *ta pred njem* (pred njim)
ano ko ne pridi več (da ne pride več). *Si-*
noči ja si se skrivala Uidjotu za ko me ne
obrjenči (da bi ne našel) *tou kiši* (hiši).
Olumlé sutra (predvčerajšnjim zjutraj) *si*
(sem) obrijetla (najdila) *den ljep čok ta*
pred uràtah. *U čakou on, ke* (da) *'à*
tou kišo nesi. *Ja paj si 'à skongolala* (od-
valila). *O je kapeu!* (razumel). *Dave o mi*
djau ke se mo storlà no àrdo figuro. *Ma si*
(sem) siurna ke o me ne pride motit več!

Anuta: »Ja pàj, u sabotu večar si naredila 'no (eno) ljeušo. Ta žaba od ta 'à (tega) Piri-nica o me paršou dražit pozno, kàr si gu-jàla (pletla) ta za (za) oenjiščan (ognji-šcem). O uljezou (vstopil) ano sednou ta na mizo (klop) ta mene (tik mene). »Né, Pie-ri - si dijala - jà njesi (nisem) zate.« Ma (pa) ké o je kopàn obràtiti teà oucona? (pa kdo bi mogel spremeniti tega kozla). Na mi skočnila (vzkipela) oré (gori) ta huda (je-za) ano si mu razparala ves oenj (ogenj) pred njen (njim). Somo réštali (ostali) tu tomi (temi). On é réstou (ostal) tàn (ka-kor) salam. Zato é koj vstanou ano tiho šou!«

Pacija: »Ti dješ ti: razparàti oenj! ma če to ne more?

Anuta: »To muòre (moraš), če màš vojo se liberàt od teh falotou.«

Pacija: »Jà kle den dan si peklà paàčo (po-gačo) za iti u perdòn (iti na božjo pot) u Umin (Gemona), kar so mi kapitàli (prišli nenadoma) tårje (trije) ore po uràtah. »Jej-zus Marija,« si dijala. - »A (ali) màn raz-paràti ali pustiti?« Dvjem si imela razpa-ràti, ma dnemu ne (dvema bi bila razpara-la, ampak enemu ne). Za ne djelati àrde figure, si (sem) pustila dvije ure poàčo tu òniju (ognju). Kàr (kadar) so šli, sem po-

*mèrkala (pogledala) mò (mojo) paàčo (pogačo) ki ne blà usà zažgàna, tej uòguje. «
Če si blà razparala za salvate (rešiti) paàčo,
so bli šli vsi trije ano jà se blà nardila slabo
figuro se memo (mojemu) temlademu (snubaču).»*

SODNI DAN

*Oh, kaj čakaš, človek grješnik,
za zapustit' tuoj grješni stan?
Predomisli da te čaka
grozovitni sodni dan!
Dan te čaka, glej,
v katerim strašno ràtingo
ti boš dau od lebna suojga!
Pa priet' priet' bojo
na ti zémji, grozovitne uojské -,
strašna lakot an žéja:
bo prelite dost' karvé.
Bo sovražu sin očeta
in ne bo vic smilnosti.
Ne bo maru mož za ženo,
ne bo maru za siné.
Čela (skale) bojo pòkale
in breguovi se zasuvàl
v to muorje!
Čarno postalo bo to sonce
in dolj padale te zvezdé.*

Njimar svetjoča Luna,
 bo karvava vsà.
 Vse tamàčno je
 in vse se trese:
 je konàc tega svetà!
 Srjepa uiza, tromba angelska
 od štiri kraju čuje se.
 Adàn glas takuò pravi:
 »Gor vstanita duše vse,
 u dolino te sodbé!«
 Gor vstajajo ti martvi:
 ti zveličani vsi lepì
 in ti hudobni
 vsi čarni in srepì.
 Zdaj se odprejò nebesa,
 oh, poglej, poglej te križ!
 in Sodnik med angelci
 razjezen dolj gré.
 In srjepo uéče
 in jemanejče
 te fardamani člivek:
 »O pakù, odprise,
 kaj še čakaš?
 in požrì me hitro spet;
 in padita vi breguovi,
 in požrì me ti zemljà!
 Kaj bom stuoru pred sodnikam
 kaj bom stuoru jest sedaj?

»Bješta, bješta dol h tim hudim,
vi hudobni, sprjet mené:
v večni ogin gorjet padite
vi prekleti zdaj vi ste!«
»Vi pa z mano zdaj pridite
svete duše gor v nebuò:
sveto krono zasluženó
vam čem luošt' na glavò.
Ne boš lačan,
ne boš žejan
in ne boš imeu vic nadluog:
te pokličem gor v nebuò
in za njimar boš veseu!

PO LJETE DAŽUJE,

po zimi snjeg gré,
v letim kamune
njé fanta za mé!

»MARIJA IN BRODNAR«

Marija z Uògarskega gré
čez planjé
an čez te vesoke goré.
Marija pride do muorja,
pru milo prosi brodnarja:
»Al me boš pejù
za božji lon
an za nebeški tron?«

»Ne bom peju
za božji lon
an za nebeški tron;
jest bom peju
za krajcarje
an za te bjele seksarje.«
Marija čez muorje se spusti:
pred njò se je odgrinjalo,
za njò se je zagrinjalo.
Marija pride na sred morja:
brodnarjova hiša
je v ognju vsà!
Brodnar pru milo zakriči:
»Marija pomagaj ti!«
» - Naj ti pomagajo krajcari
an ti bjeli seksari!«
Brodnar spet milo zakriči:
»Marija pomagaj mi ti!«
Marija se je usmìlila,
an brodnarjovo hišo
naglih je pogasnila!

NA ŠTIRI OČI:

- Ti, al ima mož pravico odperjati pisma svoje žene?
- Pravico že ima, koràže pa ne!
- Al' vjerješ ti, de smo vstvarjeni iz prahù in pepela?
- Iz čes so pa ti čarni Afrikani?
- Iz saj!

»ČUDEŽ V KANI GALILEJI«

(Narodna)

*Marija je tam prosila za nas,
u Galileji na òjčetni čas.
Marija je prosila svojga sina
za svate, ki nimajo vina.*

*Jezus zavkvaže jogram takuò:
»Napunte te v àrček s frišno uodò,
dajte jo piti staremo Simo,
naj on pokusi to vino!«*

*Stari Simon pokusi uodò,
on pa njé vjedeu odkot je tuò.
Hitr poupraša ženina:
»Odkod imaš to vino?«*

*Ženin mu odgovori:
»Jezus je usmiljenga sarcù:
naj manka kruha al vina,
Jezus parprujeno ima.«*

*Kaj se zdaj na svjete godi?
Tam k'so ljudjé povabljeni bli,
pijejo an kùnejo pijani.
Kaj pravi pa Jezus nad nami?*

*»Svet zakon je velik zakrament:
kduor ga obdarži, bo u nebesa vzet.
Sam Buoh u paradižu ga je postavu:
Adam je pa z Èvo pomagu.*

BOŽIČNA PJESEM

(v Sv. Lenartu)

O čuj, o čuj sosjedac muoj,
kaj jest tebe povjem:
kaj se je zgodilo nocòj, to nuoč,
glih sedam ur pred dném:
H mene je paršù edan fant:
je imeu presvetli, sončni gvant;
je biu veseu, je lepuò pieu,
mene je gor zbudiu.
M'je kvazu vstat',
nič vic zaspat',
tjé v Betlehem se podat'.
Tjé pred dnò rieuno štàlco,
pred dné uòslope jaseca:
uoslič, uolič ga gledata,
družinca Jezusova.
Marija tud' njema pleníc,
de b' Jezusa povila zdaj;
okuole štal'ce snjeg leži,
skuoze špran'ce vjetrič farči.
Vas mraz teče jan snjeg leži:
Te prav je naš sin Božji;
nobedan njé t'kaj usmiljen biu,
de b' biu Bogà v hišo pustiu.
»Je muoru tarpjet' àn tajšan mraz,
Ktér je rješù nas!«

NEZAKONSKA MATI

*Kaj pa je tebe treba bilò,
dete ljubò, dete lepò,
meni mladi deklici
neporočeni materi? -*

*Oča so kleli, topli me,
mami nad mano jokàli se;
moji se mene sram'vali so,
tuji za mano kazàli so.*

*On, ki je sam bil ljubi moj,
on, ki je pravi oča tvoj,
šel je po svetu, Bog ve kam;
tebe in mene ga je sram!*

*Kaj pa je tebe treba bilò,
dete ljubò, dete lepò!
Al' te je treba bilò al' ne,
vendar presrčno ljubim te.*

*Meni nebò odprto se zdi,
kadar se v tvoje ozrem oči,
kadar prijazno nasmejaš se,
kar sem prestala, pozabljeno je.*

*On, ki ptice pod nebom živi,
naj ti da srečne vesele dni!
Al' te je treba bilò, al' ne,
vedno bom srčno ljubila te.*

(Franc Prešeren)

ZANIMIVOSTI

1. KOLIKO LJUDI ŽIVI NA SVETU?

Po najbolj zanesljivih statistikah, je živelo koncem leta 1953 na svetu 2,439.346.350 duš, ki so bile takò-le razdeljene:

V Aziji	1,300.324.000
V Evropi	591,173.500
V Ameriki	336,327.400
V Afriki	197,229.000
V Avstraliji	14,292.450

2. KOLIKO KRISTJANOV JE NA SVETU?

(Konec l. 1953)

Katolikov	472,000.000 = 51%
Pravoslavnih	200,000.000 = 21%
Protestantov	250,000.000 = 25%
Skupno	922,000.000
	ali 38% vseh ljudi

3. KOLIKO NEKRISTJANOV:

Konfucijanov	392,000.000
Muslimanov	350,000.000
Induistov	280,000.000
Budhistov	205,000.000
Animistov	100,000.000

Brez nobene vere	95,000.000
Shintoistov	34,000.000
Raznih ver	50,000.000
Judov	12,000.000
Skupno je nekristjanov	1,518,000.000

4. PREBIVALSTVO VEČJIH DRŽAV

(začetkom 1. 1954)

Kitajska	467,000.000
Indija	361,000.000
Rusija	203,000.000
Amerika (USA)	158,000.000
Japonska	84,000.000
Pakistan	80,000.000
Indonezija	80,000.000
Nemčija	69,000.000
Braziliya	50,000.000
Italija	48,000.000
Anglija	47,000.000
Francija	43,000.000
Indokina	32,000.000
Koreja	30,000.000
Španija	28,000.000
Meksiko	25,000.000
Poljska	24,000.000
Nigerija	22,000.000
Filipini	21,000.000
Egipt	21,000.000

Turčija	20,000.000
Argentina	18,000.000
Birmanija	17,000.000
Iran	17,000.000
Jugoslavija	17,000.000
Siam	16,000.000
Romunija	16,000.000

DOBRO DA VEŠ:

Svetovni statističarji računajo, da je vsaki dan na svetu 75.000 rojstev več kot smrti, kar pomeni, da je vsako leto 28,000.000 več ljudi na svetu. Za sto let (leta 2050) bo na svetu 7,300.000.000 ljudi, če se bodo ljudje tako množili, kot se v zadnjih 100 letih.

PORAST LJUDSTVA NA SVETU RAČUNAJO TAKOLE:

V Kristusovih časih je bilo na svetu	275,000.000	duš
Leta 1600 jih je bilo	360,000.000	»
» 1700 » » »	563,000.000	»
» 1750 » » »	720,000.000	»
» 1800 » » »	912,000.000	»
» 1883 » » »	1,341.000.000	»
» 1900 » » »	1,600.000.000	»
» 1918 » » »	1,940.000.000	»
» 1953 » » »	2,439.346.350	»

Nič se ne praskaj po glavi, kako bo na svetu, kadar bo ljudi kot listja in trave, dotedaj bodo našli vozila na luno in na druge svetove.

NAZADOVANJE PREBIVALSTVA V BENEŠKI SLOVENIJI

Vsled gospodarskih razmer, prebivalstvo Benečije nazaduje, to nam pričajo tudi uradna ljudska štetja. Ljudi so našteli

V ČISTO SLOVENSКИH OBČINAH:

	Leta	1911	1921	1931	1936	1951
Brdo (Lusevera)		2942	2923	2596	2288	2226
Dreka (Drenchia)		1424	1562	1458	1285	1385
Grmek (Grimacco)		1678	1780	1621	1543	1742
Podbonesec (Pulfero)		3991	4066	3864	3681	3713
Sovodnje (Savogna)		2026	2143	2044	1867	2081
Sv. Lenart (S. Leonardo)		2723	2637	2424	2222	2284
Sv. Peter (S. Pietro)		3525	3544	3039	3077	3083
Tipana (Taipana)		3700	3597	3401	3023	2824
Rezija (Resia)		4671	3695	3114	2994	3299
Srednje (Stregna)		2000	1908	1908	1722	1839

OBČINE Z MEŠANIM PREBIVALSTVOM

	Leta	1911	1921	1931	1936	1951
Athen ((Attimis)		4227	4327	4000	3373	3253
Fojda (Faedis)		5080	5409	4929	4471	4580
Gorjani (Montenars)		2122	2356	1824	1504	1447
Njeme (Nimis)		6250	6165	4869	4405	4415
Prapotno (Prepotto)		2238	2316	2142	2141	2032
Torjan (Torreano)		3505	3607	3357	3234	3402
SKUPNO		52102	52035	46590	42830	43605

PREGOVORI

1. Če pijanac pijanca vozi, obà v jamo padeta.
 2. Njé dan takuò doug, de ne pride nuoč.
 3. Povej s kuòm hodiš, ti povjem kaduò si.
 4. Kjer se osu (muš) vàja, tam dlaka ostane.
 5. Ne djeli rating' brez oštirja.
 6. Kàr moreš stuorti donàs, ne odkladi za jutre.
 7. Kduor drugim jamo koplje, sam vànjo pade.
 8. Kduor zguoda vstaja, mu kruha ostaja.
 9. Šenkanemu konju, se ne gleda zobé.
 10. Sita vrana ti lančni ne vjerje.
 12. Za smjehom pride jok.
 12. Roka roko umije, obé pa obraz.
 13. Resnica bode v oči.
 14. Vsaka glava svojo pamet.
 15. Dosti kokodakanja, malo jajc.
 16. Použ pokaže rogé, kadar ga nobedan ne vidi.
 17. Kàkršna mati, tajšna tud' hči.
 18. Ne išči dlake v jajcu.
 19. Kduor ne uboga, ga tepe nadloga.
 20. Njé vse gnuoj, kar smardi.
-

SEZNAM SLIK

	Stran
Msgr. Ivan Trinko kot 92-letnik	30
Molitve ob krsti na pokopališču	34
Trčmun pod Matajurjem	39
Ivan Trinko bogoslovec	42
Ivan Trinko novomašnik	44
Msgr. Trinko na sprehodu - z dvema palicama	48
Trinko: Peroris	52
Cerkev sv. Kvirina	61
Prapotno v dolini Judrija	68
Nediška in Šentlenarska dolina	76
Vaška kapelica v Utani	86
Štoblanska cerkev	95
Utana: Srednjeveški tabernakelj	105
Slika iz beneško-slovenske vasi	112

K A Z A L O

Stran

Leto 1955	5
Mesečni koledar	6
Ljubka Šorli: O zemljica	31
† PROFESOR MONSIGNOR IVAN TRINKO	
Zmagoslavna pot v večnost	32
Trinkova rojstna vas	38
Trinkov rod	40
Šolanje	41
Postane slovenski pesnik in pisatelj	43
Trinko filozof in znanstvenik	45
Nikdar te ne bom pozabila	50
Naši možje - Peter Podreka	51
Simon Jenko: Pred odhodom	58
A. Mlinarjev: Stara cerkev sv. Kvirina ob Nediži	59
TINKO: Za našimi ljudmi po svjete	64
Kanada	65
U.S.A.=Združene države	70
Brazilija - Venezuela	71
Argentina	72
Avstralija	73
Belgija	78
Še štufa ga boš	84
Rinko je zlomila	84
Cecilija: Naše dikle v Angliji	85
Huda žena dougo živi	92
Koraža veja	92
Še hudič se boji babe	93
Tiho bodi	98
»Sveta nuoč« petjarja Martina Mačke	99
Vahtne strašila	103
Jest ušafan duo drugo	107
Perinae: Mihove te parve suzé	103

Kakuo je Joža nosu zluodja na Staro goro	111
O mati moja	117
Krivopete v skobcu	118
Veseli fant	120
Srečna poroka (v terskem narečju)	121
Kakuo je Gregorin živeu brez dielat	122
»Buoh pomaj!«	124
Snube v Terski dolini	126
Sodni dan	128
Po ljete dažuje	130
Marija in brodnar	130
Čudež v Kani Galileji	132
Božična pjesem (v Sv. Lenartu)	133
Franc Prešeren: Nezakonska mati	134
ZANIMIVOSTI: Koliko ljudi živi na svetu	135
Koliko kristjanov je na svetu	135
Koliko nekristjanov	135
Prebivalstvo večjih držav	136
Dobro da veš	137
Porast ljudstva na svetu	137
Nazadovanje prebivalstva v Beneški Sloveniji	138
Pregovori	139
Seznam slik	140
Kazalo	141

3 omara I.Trinko

knjižnica

TRINKOV koledar

Inv.št.

8393

KD Ivan Trinko